

MODERN KLASİKLER Dizisi - 26

FRANZ KAFKA DÖNÜŞÜM

ALMANCA ASLINDAN ÇEVİREN
GÜLPERİ SERT

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

21 basım

FRANZ KAFKA
DÖNÜŞÜM

ÖZGÜN ADI
DIE VERWANDLUNG

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2008
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
RÜKEN KIZILER

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM EYLÜL 2013, İSTANBUL
21. BASIM ŞUBAT 2020, İSTANBUL

ISBN 978-605-360-932-2

BASKI: UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
Keresteciler Sitesi Fatih Caddesi Yüksek Sokak No: 11/1 Merter Güngören/İstanbul
Tel. (0212) 637 04 11 Sertifika No: 45162

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.

Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

ÇEVİREN: GÜLPERİ SERT

1959'da İskenderun'da doğdu. A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. Anadolu Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve Friedrich Wilhelm Üniversitesi Seminar für orientalische Sprachen Enstitüsü'nde çalıştı. 1998'de Dokuz Eylül Üniversitesi'nde Almanca-İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümü'nü kurdu. Halen aynı bölümde profesör olarak görev yapmaktadır. Alman Dili ve Edebiyatı, Türk Edebiyatı, Karşılaştırmalı Edebiyat, Yazın Çevirisi ve Çeviri Eleştirisi üzerine makaleleri olan Sert'in iki telif kitabının dışında Alman, Amerikan ve Dünya Edebiyatından hazırladığı üç öykü seçkisi vardır. Sert ayrıca P. Uffelman, F. Nietzsche, W. Goethe, F. Kafka, W. G. Sebald, S. Zweig ve M. Kumpfmüller'den eserler çevirmiştir.

Modern
Klasikler
Dizisi -26

Franz
Kafka

Dönüşüm

Almanca aslından
çeviren: Gülperi Sert

I

Gregor Samsa bir sabah huzursuz düşlerinden uyandığında kendini yatağında kocaman bir böceğe dönüşmüş buldu. Panzer gibi sert sırtının üzerinde yatıyordu ve başını biraz kaldırdığında tepesinde, yorganın neredeyse kaymak üzere olduğu kubbe gibi yuvarlak, kahverengi, yay biçiminde sert çizgilerle boğum boğum olmuş karnını gördü. Geniş gövdesine oranla pek cılız görünen bir sürü bacağı gözlerinin önünde çaresizce çırpınıyordu.

“Bana ne oldu?” diye geçirdi içinden. Düş değildi gördüğü. Biraz küçük ancak içinde bir insanın yaşayabileceği, duvarları tanıdık gelen odası hiçbir şey olmamış gibi duruyordu. Kumaş parçalarından oluşan koleksiyonun yayılı olduğu –Samsa bir pazarlamacıydı– masanın üzerinde, kısa bir süre önce resimli bir dergiden kesip hoş, altın yaldızlı bir çerçeveye koyduğu resim asılıydı. Resimde kürk şapkalı ve kürk atkılı bir kadın dimdik oturmuş, kollarını dirseklerine kadar saran kalın kürk manşonunu kendisine bakana doğru kaldırmıştı.

Gregor'un bakışları bu kez pencereye yöneldi ve dışarıdaki kasvetli, kapalı hava –pencerenin çinko pervazına vuran yağmur damlalarının sesi duyuluyordu– onu hepten hüzünlendirmişti. “Biraz daha uyusam ve tüm bu saçmalıkları unutsam nasıl olur acaba,” diye geçirdi içinden, fakat bu kesinlikle olanaksızdı, çünkü sağ tarafına yatıp uyumaya alışkındı, oysa şimdiki haliyle sağına dönemiyordu. Sağa dönmek için ne kadar uğraşırsa uğraşsın, her defasında sırtının üzerine gerisin geri yuvarlanıyordu. Aynı şeyi yüzlerce kez denedi, çırpınan bacaklarını görmemek için gözlerini kapattı ve ancak sağ tarafında daha önce hiç farkına varmadığı hafif, garip bir ağrı duymaya başladığında açtı.

“Ah Tanrım,” dedi içinden, “nasıl da güç bir meslek seçmişim kendime! Hemen her gün yoldayım. Bütün bunlar bürodaki asıl işlerden daha yorucu, üstelik bunlar yetmiyormuş gibi bir de yolculuğun çilesi, aktarma trenlerinin stresi, düzensiz, kötü yemekler, sürekli değişen, hiç kalıcı ve samimi olmayan insan ilişkileri. Şeytan görsün hepsinin yüzünü!” Derken yukarıda, karnının üzerinde hafif bir kaşıntı hissetti; başını daha iyi kaldırabilmek için sırtüstü yavaşça yatağın başına doğru kaydı; ne olduklarını anlayamadığı küçük beyaz noktalarla dolu kaşınan yeri gördü; bir ayağıyla o yere dokunmak istediye de ayağını hemen geri çekti; çünkü dokunur dokunmaz her yanını titreme sarmıştı.

Tekrar eski yerine kaydı. “Şu sabahları erken kalkmak yok mu,” diye geçirdi içinden, “insanı tamamen aptallaştırıyor. Oysa insan uykusunu alabilmeli. Diğer

pazarlamacılar harem kadınları gibi yaşıyorlar. Örneğin ben öğleden önceleri istenilen sözleşmeleri hazırlamak için kafeteryaya gittiğimde o beyefendiler henüz kalkmış oluyorlar. Bunu benim patronuma yapsam anında kapının dışında bulurum kendimi (Ama kim bilir, belki de benim için hiç fena olmaz). Annem ve babam için kendimi tutmak zorunda olmasam, çoktan istifa ederdim; patronumun önüne dikilir, içimde ne varsa dökerdim. Kürsüsünden yere düşerdi herhalde! Zaten çok garip bir şey, zeminden yükseltilmiş kürsü gibi bir masaya kurulup çalışanlarla öyle tepeden bakarak konuşmak, üstelik ağır işittiği için kürsüye iyice yaklaşmak zorunda kalmak. Neyse ki ümidimi tamamen kaybetmiş değilim, anne ve babamın ona olan borcunu kapatacak parayı biriktirdim mi –bu da en fazla beş ya da altı yıl daha sürer–, hemen istifa edeceğim. İşte o zaman büyük bir olay olacak. Ama şimdi yataktan çıkmalıyım, trenim saat beşte kalkacak.”

Derken komodinin üzerindeki çalar saate baktı. “Yüce Tanrım!” dedi. Saat altı buçuktu ve yelkovan sessizce ilerliyordu, hatta buçuğu bile geçmişti, altı kırk beş olmak üzereydi. Saat çalmamış mıydı? Yataktan bakıldığında saati gerektiği şekilde dörde kurduğu görülüyordu; kuşkusuz çalmıştı da. Fakat saatin mobilyaları bile titreten sesini duymayıp uyuyakalmış olması mümkün müydü? Gerçi pek rahat uyumamıştı ama belli ki derin uyumuştı. Peki şimdi ne yapacaktı? Bir sonraki tren saat yedideydi; ona yetişmek için deliler gibi acele etmesi gerekiyordu, koleksiyon henüz paketlenmemişti; kendini de pek zinde ve canlı hisset-

miyordu. Ve trene yetişse bile, patronunun hışmından kurtulması mümkün olmayacaktı, çünkü onu beş trene bekleyen büro hizmetlisi, treni kaçırdığını çoktan patrona bildirmiş olmalıydı. O, patronun bir piyonuydu, kişiliksiz ve akılsız biriydi. Peki ya hasta olduğunu bildirse? Fakat bu kendisi için utanç verici olurdu ve kuşku yaratırdı, çünkü Gregor beş yıllık iş yaşamında bir kez olsun hastalanmamıştı. Kuşkusuz o zaman patronu sigorta doktoruyla çıkagelir, anne ve babasını tembel oğullarından dolayı suçlar ve tüm insanların aslında sağlıklı olduğunu, sadece işten kaytarmak isteyenlerin hastalandığını iddia eden sigorta doktorunun sözlerini tekrarlayarak yapılan hiçbir itirazı dinlemezdi. Peki Gregor'un şu anki durumunda haklı da sayılmaz mıydı? Çünkü Gregor uzun süre uyumaktan kaynaklanan keyfi uyku sersemliğinin dışında kendini gayet iyi hissediyordu.

Henüz yataktan çıkmaya karar verememiş bir halde tüm bunları aceleyle aklından geçiriyorken –tam o sırada saat altı kırk beşi gösteriyordu–, yatağının başucundaki kapıya dikkatlice vuruldu. “Gregor,” diye seslenildi –annesiydi–, “saat yediye çeyrek var. Gitmeyecek miydin?” O kadife ses! Gregor yanıt veren sesini duyunca korktu, gerçi kendi eski sesiydi, ancak buna adeta alttan gelen, bastırılması mümkün olmayan acı bir ıslık karışıyordu ve bu ıslık, sözcüklerin anlamını ilk anda koruyor, fakat karşı tarafın kulağına gittiğinde duyanın, doğru mu işittim diyeceği kadar bozuyordu. Gregor ayrıntılı cevap vermek ve her şeyi açıklamak istedi, fakat içinde bulunduğu durum nedeniyle

şunu demekle yetindi: “Evet evet, teşekkürler anne, kalkıyorum işte.” Ahşap kapı nedeniyle Gregor’un sesindeki değişiklik dışarıdan fark edilmemişti herhalde, çünkü annesi uzaklaşmıştı. Fakat bu kısa konuşma ailenin diğer üyelerinin dikkatini çekmiş, Gregor’un beklenenin aksine hâlâ evde olduğunu fark etmelerine neden olmuştu ve aradan pek bir süre geçmeden babası bitişikteki kapıyı tıklattı, hafif fakat yumruklarıyla. “Gregor Gregor,” diye seslendi babası, “neyin var?” Ve kısa bir süre sonra daha derin bir ses tonuyla tekrar uyardı: “Gregor! Gregor!” Diğer bitişikteki kapıyı da kız kardeşi vurmaya başladı: “Gregor? İyi değil misin? Bir şeye ihtiyacın var mı?” Gregor her iki yana da cevap verdi. “Hazırlandım bile” ve bunu söylerken telaffuzuna olabildiğince dikkat ederek, sözcükler arasında uzun süre susarak sesindeki başkalığı belli etmemeye çalıştı. Babası da kahvaltısına döndü, kız kardeşi ise fısıldamaya devam etti: “Gregor, yalvarırım aç kapıyı.” Gregor ise kapıyı açmayı aklından bile geçirmiyordu, aksine seyahatte olduğu zamanlar yaptığı gibi evde de tüm kapıları geceleyin kilitleme alışkanlığını övüyordu.

Önce sakın sakın ve rahatsız edilmeden kalkmak ve giyinmek istiyordu ve her şeyden önce de kahvaltı yapmak; ancak ondan sonra ne yapacağını düşünecekti, çünkü yatakta düşünmeye devam ederek akılcı bir çözüme ulaşamayacağını kendisi de fark etmişti. Çok defa yatakta ters yatmaktan ağrılar hissettiğini, ancak ayağa kalktığında bunun sadece bir kuruntu olduğunu yaşadığını anımsadı ve şimdi de bu kuruntu-

lardan nasıl kurtulacağını merak ediyordu. Sesindeki değişikliğin pazarlamacıların meslek hastalığı olan sert bir soğuk algınlığının belirtisi olduğundan en ufak bir kuşku duymuyordu.

Yorganı üzerinden atmak çok kolay oldu; birazcık kendini şişirmesi yetti bile, kendiliğinden kayıverdi. Fakat ondan sonrası bedeni çok geniş olduğu için zordu. Ayağa kalkabilmek için ellere ve kollara ihtiyacı vardı; onun ise sürekli o yana bu yana sallanan ve üstelik kontrol edemediği bir sürü bacağı vardı. Bacaklarından birini bükmeye kalktığında bacak önce dümdüz geriliyordu; o bacağı bükmeyi başardığında ise diğer tüm bacakları iplerini koparmışçasına müthiş ve acı içinde bir telaşla hareket ediyorlardı. “Yeter ki yatakta hiçbir şey yapmadan kalmayayım,” dedi Gregor içinden.

Önce bedeninin alt kısmını yataktan çıkarmaya çalıştı, fakat o ana kadar henüz görmediği ve nasıl olduğunu bilmediği bedeninin alt kısmı çok güç hareket ediyordu; öyle yavaş gidiyordu ki sonunda çıldırmış bir şekilde bütün gücüyle hiçbir şeye aldırış etmeden kendini öne doğru atıverdi, yanlış yönü seçtiğinden yatağın ayakucundaki demire şiddetli bir şekilde çarptı, duyduğu yakıcı ağrı, bedeninin alt kısmının o an belki de en nazik yer olduğunu gösterdi.

Bu nedenle önce bedeninin üst kısmını yataktan çıkarmaya çalıştı ve başını dikkatle yatağın kenarına doğru çevirdi. Bunu kolayca başardı da ve o kadar geniş ve ağır olmasına rağmen bedeni yavaş yavaş başının yönünde dönebildi. Fakat sonunda başını yataktan

kurtarıp serbest bıraktığında bu şekilde ilerlemeye devam etmekten korktu, çünkü böyle devam ederek yataktan çıkmaya kalktığına başını yaralamaması bir mucize olurdu. Ve bilincini özellikle şimdi hiçbir şekilde kaybetmemeliydi; en iyisi yatakta kalmalıydı.

Ama o kadar çabadan sonra daha önce olduğu gibi sızlanarak yine yatakta kalakaldığında ve ayaklarının daha da kızgın bir şekilde birbirine çarptığını, başına buyruk hareket ettiğini gördüğünde ve onları sakinleştirmenin, kontrol altına almanın olanaksız olduğunu anladığında, yatakta kalmaya devam edemeyeceğini, yataktan çıkması için küçücük bir umut ışığı bile olsa, bunu göze almanın en akıllıca şey olduğunu geçirdi aklından. Fakat aynı zamanda sakin, olabildiğince sakin düşünmenin çaresizce karar vermekten çok daha iyi olduğunu arada bir düşünmeyi de ihmal etmiyordu. Böyle anlarda gözlerini dikkatle pencereye çeviriyordu, ancak ne yazık ki dar sokağın karşı tarafını da kaplayan sabah sisinin görünümü, güven ve neşe uyandırmaktan uzaktı. “Yedi oldu bile” diye düşündü saatin yeniden vurduğunu gördüğünde, “yedi oldu bile ve hâlâ bu kadar sis var.” Ve kısa bir süre sakin ve zayıf bir şekilde nefes alarak öylece kaldı, sanki o her yanı kaplayan sessizliğin gerçeği geri getirmesini ve her şeyin normale dönmesini bekler gibiydi.

Sonra ise kendine şöyle dedi: “saat yediyi çeyrek geçmeden tamamen yataktan çıkmış olmalıyım. Zaten o zamana kadar bürodan biri beni sormaya gelir, çünkü büro saat yedide açılıyor.” Ve bu arada bedeninin tümünü aynı anda yataktan aşağı sarkıtma-

ya çalışıyordu. Bu şekilde kendini bıraktığı takdirde düşerken başını iyice kaldıracığından muhtemelen yaralanmayacaktı. Sırtı sertleşmişe benziyordu; halının üzerine düştüğünde sırtına bir şey olmayacaktı. Onu en çok kaygılandıran şey ise, düşerken çıkacak büyük gürültü ve bu gürültünün kapalı kapıların ardında korku değilse de endişe yaratacağı düşüncesi idi. Fakat bunu göze almak gerekiyordu.

Gregor bedeninin yarısını yataktan sarkıtırken –bu yeni yöntem yorucu olmaktan çok bir oyundu, yapması gereken tek şey sürekli olarak kesik kesik sallanmaktı–, birisi kendisine yardım etse, her şeyin ne kadar da kolay olacağını düşündü. İki güçlü insan –babasını ve hizmetçi kızı geçirdi aklından– yeterdi; yapmaları gereken tek şey kollarını Gregor’un kubbemsi sırtına dolayıp onu yataktan öylece çıkarmak, onunla birlikte yere eğilmek ve onu dikkatlice yere bırakarak dönmesini ve bacaklarının üzerinde durabilmesini sabırla beklemektir. Peki ya kapılar kilitli olmasa, o zaman gerçekten yardım ister miydi? Tüm çaresizliğine rağmen bu fikir aklına geldiğinde gülümsemesine engel olamadı.

Derken daha da hızla sallanmaktan dengesini koruyamaz hale gelmişti ve çok çabuk karar vermesi gerekiyordu, çünkü beş dakika sonra saat yediyi çeyrek geçiyor olacaktı –tam bu sırada evin kapısı çalındı. “Firmadan biri geldi,” dedi kendi kendine ve adeta donup kaldı, küçücük ayakları ise daha bir telaşla titremeye başladı. Bir an her şey sessizleşti. “Kapıyı açmıyorlar,” dedi anlamsız bir ümide kapılarak. Fakat sonra her zaman olduğu gibi hizmetçi kız sert adım-

larla gidip kapıyı açtı. Gelen kişinin selam sözcüğünü duyar duymaz Gregor kim olduğunu anladı –firmanın temsilcisiydi. Neden sadece Gregor en ufak bir gecikmesinden bile kuşku duyulan bir firmada çalışmaya mahkûm edilmişti acaba? Çalışanların hepsi serseri miydi, içlerinde sabahleyin birkaç saat de olsa firmasına yararlı olamadı diye vicdan azabından çılgına dönen ve yataktan çıkamayacak hale gelen sadık, işine bağlı biri yok muydu? Ne olduğunu sormak için –eğer gerçekten böyle bir şeyi sormak gerekli ise– genç bir stajyeri göndermek yeterli olmaz mıydı gerçekten, bizzat firmanın temsilcisinin mi gelmesi gerekirdi ve kuşku uyandıran böyle bir durumun soruşturmasını ancak firma temsilcisinin yapabileceğini masum aile bireylerine göstermek şart mıydı? Gregor doğru bir kararın sonucunda değil de, bu düşünceler yüzünden kapıldığı heyecan nedeniyle bütün gücünü toplayarak kendini yataktan dışarı attı. Pat diye bir ses duyuldu, ama büyük bir gürültü olmadı. Düşmenin sesi halı nedeniyle az çıkmıştı, Gregor’un sırtı da düşündüğünden daha elastikti, bu nedenle dikkat çekecek kadar boğuk bir yankı yapmadı. Sadece kafasını yeterince dik tutamamış ve çarpmıştı; başını çevirdi, öfke ve acıdan haliye sürttü.

“İçeride bir şey düştü,” dedi soldaki odada bulunan firma temsilcisi. Gregor, bugün kendi başına gelen şeyin günün birinde firma temsilcisinin de başına gelebileceğini hayal etmeye çalıştı; böyle bir olasılığın varlığını kabul etmek gerekirdi. Ancak bu soruya sert bir yanıt verircesine yan odadaki firma temsilcisi cilalı

çizmelerini gıcırdatarak bir ileri bir geri yürüyordu. Sağdaki bitişik odadan kız kardeşi Gregor'u haberdar etmek için şöyle fısıldıyordu: "Gregor, firmanın temsilcisi geldi." "Biliyorum," diye yanıt verdi Gregor kendi kendine konuşur gibi; fakat sesini kız kardeşinin duya-bileceği kadar yükseltmeye cesaret edememişti.

"Gregor," diye seslendi babası soldaki odadan, "firmanın temsilcisi geldi ve niçin sabah treniyle yola çıkmadığını bilmek istiyor. Ona ne diyeceğimizi bilemiyoruz. Ayrıca kendisi seninle konuşmak istiyor. Haydi aç lütfen kapıyı artık. Odanın dağınıklığını hoş görecektir mutlaka." "Günaydın Bay Samsa," diye samimi bir şekilde seslenerek araya girdi firmanın temsilcisi. "O iyi değil," dedi annesi temsilciye, kocası kapının önünde konuşmaya devam ederken "o gerçekten iyi değil, inanın bana sayın temsilci. Yoksa hiç kaçırır mıydı Gregor treni? Oğlanın kafasında işten başka bir şey yok. Akşamları hiç dışarı çıkmamasına neredeyse kızıyorum; son olarak sekiz gün kentteydi, fakat bir akşam bile dışarı çıkmadı. Bizle birlikte masada oturur, sessizce gazetesini okur ya da tren tarifelerini inceler. Oyma testeresiyle bir şeyler yapmak bile eğlendirir onu. Örneğin iki üç akşam çalışıp bir çerçeve yaptı; ne hoş oldu, bir görseniz, şaşarsınız; içerdeki duvarda asılı; birazdan Gregor kapıyı açtığında görürsünüz. Ayrıca buraya gelmenize sevindim sayın temsilci, biz açtıramazdık Gregor'a kapıyı; o kadar inatçıdır; sabahleyin aksini söylemiş olmasına rağmen kendisini kesinlikle iyi hissetmiyordu." "Hemen geliyorum," dedi Gregor ağır ağır ve dikkatle, konuşmanın tek

kelimesini kaçırmamak için yerinden kımıldamadı. “Başka türlü olduğunu ben de sanmıyorum hanımefendi,” dedi temsilci “umarım ciddi bir şey değildir. Öte yandan itiraf etmeliyim ki biz pazarlamacılar – ister iyi deyin, ister kötü– işimiz nedeniyle sık sık bu tür küçük rahatsızlıkların üstesinden gelmek zorundayız.” “Sayın temsilci içeri girebilir mi artık?” diye sordu babası ve kapıyı tekrar tıklattı. “Hayır,” dedi Gregor. Soldaki odada garip bir sessizlik hâkim olmuştu, sağdaki odada ise kız kardeşi hıçkırmaya başlamıştı.

Kız kardeşi niçin diğerlerinin yanına gitmiyordu ki? Herhalde yataktan yeni kalkmış ve henüz giyinmemişti. Peki şimdi niçin ağlıyordu? Gregor yataktan kalkıp firma temsilcisini içeri almadığı için mi, işini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya olduğu için mi, yoksa patronu her zamanki gibi alacağından dolayı baskı yapacağı için mi? Ancak bunlar şimdilik yersiz endişelerdi. Gregor henüz buradaydı ve ailesini terk etmeyi aklından bile geçirmiyordu. Şu an halının üzerindeydi ve bu durumunu gören hiç kimse ondan firmanın temsilcisini içeri almasını bekleyemezdi. Fakat kuşkusuz ileride nedenini açıklayabileceği bu küçük nezaketsizliğinden dolayı Gregor’un işine son verilmezdi herhalde. Ve Gregor dışarıdakilerin ağlayıp sızlanarak onu rahatsız etmek yerine kendi haline bırakmalarının daha akıllıca olduğunu düşünüyordu. Fakat dışarıdakileri huzursuz eden ve bu şekilde davranmalarına neden olan şey, belirsizlikti.

“Bay Samsa,” diye seslendi firmanın temsilcisi, sesini biraz yükselterek “ne oluyor? Kendinizi odanıza

kapatmışsınız, evet ya da hayırdan başka yanıt vermiyorsunuz, anne ve babanızı büyük ve yersiz endişelere sokuyorsunuz, ve –gerçi yeri değil ama– işinize olan sorumluluğunuzu size hiç yakışmayacak bir biçimde ihmal ediyorsunuz. Sizinle anne ve babanızın ve patronunuzun adına konuşuyorum burada ve sizden kısa ve net bir açıklama yapmanızı önemle rica ediyorum. Doğrusu şaşırmış bir haldeyim, çok şaşırmış. Sizi sakın ve mantıklı biri olarak bilirdim, oysa şimdi çok garip davranışlar sergiliyorsunuz. Gerçi bu sabah patron sizin neden işe gelmediğinizle ilgili bir şey ima etti etmesine de –kısa bir süre önce size emanet edilen senet tahsilatını kastediyordu–, fakat ben böyle bir iddianın asla doğru olmayacağı konusunda neredeyse şerefim üzerine yemin ettim. Fakat şimdi burada, sizin bu anlamsız inadinızı gördükten sonra içimde sizi savunmak için en ufak bir isteğin bile kalmadığını itiraf etmek zorundayım. İşteki konumunuzun da pek sağlam olmadığını belirtmeliyim. Aslında bütün bunları size yalnızken söylemeyi düşünmüştüm, fakat zamanımı boşa harcadığınız için anne ve babanızın da bunları duymasında bir sakınca görmüyorum. Son zamanlardaki çalışmalarınız memnuniyet verici değildi, gerçi bu mevsimde iyi iş yapmak biraz zor bunu kabul ediyoruz; fakat hiç iş yapamayacağınız bir mevsim yok Bay Samsa, olmamalı.”

“Fakat sayın temsilci,” diye bağırdı Gregor kendini kaybederek ve heyecandan her şeyi unuttu, “hemen açıyorum kapıyı, hemen şimdi. Ufak bir rahatsızlık, bir baş dönmesi yataktan çıkmama engel oldu. Henüz

hâlâ yataktayım. Fakat şimdi kendimi zinde hissediyorum. İşte yataktan çıkıyorum. Yalnızca bir dakika sabredin! Düşündüğüm gibi kolay olmuyor. Fakat ben iyiyim. Böyle şeyler nasıl da aniden bastırıyor! Daha dün akşam gayet iyiydim, annemler biliyorlar, ya da şimdikinden daha iyiydim, dün akşam bunların olacağını biraz sezmiştim. Yüzüme bakan anlardı. Keşke iş yerine bildirseydim! Fakat insan yatmadan da bir hastalığın üstesinden gelebileceğini sanıyor. Sayın temsilci! Annemle babamı üzmeyin! Biraz önce şahsımla ilgili yaptığınız tüm suçlamalarınız yersiz; şimdiye kadar hiç kimse bana bu konuda tek kelime etmedi. Gönderdiğim son sözleşmeleri herhalde okumadınız. Ayrıca sekiz treniyle yola çıkacağım, bir iki saatlik dinlenme beni kendime getirdi. Burada oyalanmanıza gerek yok sayın temsilci; birazdan büroya geleceğim, lütfen bunu patrona söyleyin ve saygılarımı iletin!”

Ve Gregor bütün bunları telaşla söylediğinde ne dediğini bilmiyordu bile ve bunlar olurken, yatakta yaptığı egzersizler sonucu kolayca komodinin yanına yaklaşmıştı bile ve şimdi de ona dayanarak ayağa kalkmaya çalışıyordu. Gerçekten de kapıyı açmak, kendini göstermek ve firmanın temsilcisiyle konuşmak istiyordu; ısrarla dışarı çıkmasını isteyenlerin onu gördüklerinde ne diyeceklerini pek merak ediyordu. Şayet irkilirlerse Gregor’un yapacağı bir şey kalmayacak ve içi rahatlayacaktı. Ancak her şeyi sakince kabullenirlerse, o zaman da Gregor’un telaşlanması için bir neden kalmayacaktı ve acele ederse gerçekten de saat sekizde istasyonda olabilirdi. Komodin cilalı olduğu için önce

birkaç kez kaydı ama sonunda son bir hamle yapıp dimdik dikilmeyi başardı; çok acı vermesine rağmen karnının altındaki ağırlara aldırırmıyordu artık. Derken yakınındaki sandalyenin arkasına dayanarak kendini bıraktı, minik ayaklarıyla sandalyenin kenarlarına sıkıca tutundu. Böylece bedenini kontrol edebiliyordu ve öyle kaldı, işte şimdi temsilcinin söylediklerini duyabilirdi.

“Bir kelime olsun anlayabildiniz mi?” diye sordu temsilci Gregor’un anne ve babasına, “bizimle alay etmiyor herhalde?” “Tanrı korusun,” diye haykırdı annesi hıçkırıklar içinde “belli ki çok ağır hasta ve biz burada ona işkence ediyoruz. Grete! Grete!” diye bağırdı. “Anne sen misin?” diye seslendi Gregor’un kız kardeşi öbür odadan. Gregor’un odası anne ve babasının odasıyla kız kardeşinin odası arasındaydı. “Hemen doktora koş. Gregor hasta. Çabuk doktor getir. Biraz önce Gregor’u duydun mu?” “Bir hayvanın sesiydi,” dedi temsilci annenin bağırarak konuşmasına karşın dikkat çekecek kadar alçak bir sesle. “Anna! Anna!” diye seslendi babası antreden mutfığa doğru ve ellerini birbirine vurarak “derhal bir çilingir çağırın!” diye bağırdı. Bunu duyar duymaz iki genç kız eteklerini hışırdatarak antreye koşmuşlar –kız kardeşi nasıl da o kadar çabuk giyinebilmişti?– ve evden çıkmışlardı. Dış kapının kapandığı duyulmamıştı; herhalde açık bırakmışlardı, büyük bir felaketin yaşandığı evlerde bırakıldığı gibi.

Gregor ise iyice sakinleşmişti. Anlaşılan insanlar onun ne dediğini anlamıyorlardı artık, oysa o, sesinin

anlaşılır olduğunu sanmıştı, öncekinden daha anlaşılır, belki de kulakları kendi sesine alışmıştı. Ne olursa olsun dışarıdakiler onun pek iyi olmadığını düşünüyorlardı ve yardım etmeye hazırdılar. İlk tepkilerde gösterilen kararlılık ve güven umutlandırdı onu. Kendini tekrar insanlar arasında hissediyor ve her ikisinden, hem doktordan hem çilingirden aralarında doğru dürüst bir ayırım yapmaksızın büyük ve mucizevi şeyler ümit ediyordu. Yaklaşan görüşmede olabildiğince net bir ses çıkarabilmek için biraz öksürdü, ancak gürültü çıkarmamaya gayret etti; çünkü öksürüğünün de bir insan öksürüğü olup olmadığını fark edemeyeceğinden korkuyordu. Bu arada yan odada her şey mutlak bir sessizliğe bürünmüştü. Belki anne ve babası firmanın temsilcisi ile birlikte masada oturuyor ve fısıldaşıyorlardı, belki de hepsi kulağını Gregor'un kapısına dayamış bir şeyler duymaya çalışıyorlardı.

Gregor sandalyenin yardımıyla kendini yavaşça kapıya doğru sürükledi, sandalyeyi bırakıp kendini kapıya doğru attı ve ona tutunup dikeldi, –küçük ayaklarının tabanlarından yapışkan bir sıvı geliyordu– o kadar hareketten sonra olduğu yerde biraz soluklanıp dinlendi. Sonra ağzıyla kilitteki anahtarı çevirmeye çalıştı. Anlaşılan kendi dişleri yoktu, –neyle tutacaktı anahtarı?– ama dişleri yoksa da çenesi çok güçlüydü; gerçekten de çenesinin yardımıyla anahtarı hareket ettirmeyi başardı, bu arada kendisine bir şey olmasına aldırmış etmiyordu, işte ağzından kahverengi bir sıvı anahtarın üzerine akıyor ve yere damlıyordu. “Dinleyin bakın,” dedi firma temsilcisi yan oda-

dan “anahtarı çeviriyor”. Bu sözler Gregor’u iyice yüreklendirdi; fakat hepsinin ona seslenmesi gerekirdi, babasının da annesinin de. “Gayret Gregor,” diye seslenmeliydiler, “haydi tut sıkıca tut kilidi!” Ve Gregor çabasının büyük bir merak uyandırdığını hayal ederek var gücüyle kendinden geçmiş bir halde çenesinin tüm gücüyle anahtara bastırdı. Anahtar döndükçe o da kilidin çevresinde dans edercesine dönüyordu; işte şimdi ağzı kilide yapışmış dimdik sarkıyordu, ve duruma göre ya anahtara asılıyor ya da bedeninin tüm gücüyle anahtarı aşağıya doğru bastırıyordu; sonunda açılan kilidin çıkardığı ses Gregor’u kendisine getirdi. Derin bir nefes alarak kendi kendine “çilingire ihtiyacım olmadı işte” dedi ve kapıyı iyice açmak için başını kapının koluna dayadı.

Kapıyı böyle açmak zorunda kaldığı için kapı ardına kadar açılmıştı açılmasına, fakat kendisi iki kanatlı kapının arkasında, kapı kolunun üzerinde olduğundan henüz görülüyordu. Önce çift kanatlı kapının kanatlarından birinin etrafında dolanması gerekiyordu ve bunu yaparken odanın girişinde aniden sırtüstü düşmemek için çok dikkat etmesi gerekiyordu. Bu hareketi henüz yapmaya başlamıştı ve başka bir şeye dikkat edecek zamanı yoktu ki birden temsilcinin “ooo!” diye bir çığlık attığını duydu –şiddetli bir rüzgâr uğuldamıştı sanki– ve işte Gregor da kapıya en yakın olan, eliyle açık ağzını kapatarak görünmez ve gittikçe şiddeti artan bir güç tarafından itiliyormuşçasına ağır ağır geri giden temsilciyi gördü. Firmanın temsilcisini, yataktan kalktığı gibi dağınık ve kabarık

saçlarla karşılaşmış olan annesi ise ellerini öylece kavuşturmuş kocasına baktı önce, sonra Gregor'a doğru iki adım ilerledi ve yere yığıldı, geniş ve bol eteğinin içine gömüldü, başı, yüzü görülmeyecek şekilde göğsünün üzerine düştü. Babası yüzünde düşmanca bir ifade ile Gregor'u odasına geri itmek istercesine yumruklarını sıktı, ne yapacağını bilmeden etrafına bakındı, sonra elleriyle gözlerini kapattı ve güçlü omuzları sarsıla sarsıla ağlamaya başladı.

Gregor odaya girmeye çalışmadı, içerden sıkıca sürgülenmiş kanadın koluna dayandı, böylece sadece bedeninin yarısı ile içerdekilere bakmak için yana eğdiği başı görülüyordu. Bu arada ortalık iyice aydınlanmıştı; caddenin karşı tarafında sonsuza uzanan gri siyah binanın –bu bir hastaneydi– bir kesiti, cephesini sert çizgilerle kesen muntazam pencereleleriyle net olarak görülüyordu; yağmur devam ediyordu, fakat sadece büyük, tek tek seçilebilen ve sanki yukarıdan toprağa atılan damlalar halinde yağan bir yağmurdu bu. Masanın üzeri kahvaltılıklarla doluydu, çünkü çeşitli gazeteleri okuyarak saatlerce sürdürdüğü kahvaltı, Gregor'un babası için günün en önemli öğünüydü. Kahvaltı masasının karşısındaki duvarda Gregor'un askerdeyken çektiği bir fotoğrafı asılıydı, fotoğrafta teğmen üniforması içindeki Gregor elinde kılıcıyla duruşuna ve üniformasına saygı bekleyen biri gibi tasasızca gülümsüyordu. Antreye açılan kapı açıktı ve dış kapı da açık olduğu için dışarıdaki sahanlık ve aşağıya inen merdivenler görülüyordu.

“Pekâlâ,” dedi Gregor ve soğukkanlılığını kaybetmeyen tek kişinin kendisi olduğunun bilincinde, “derhal giyineceğim, koleksiyonumu toplayıp yola çıkacağım. Gittiğimi görmek istiyor musunuz, istiyor musunuz? Gördüğünüz gibi sayın temsilci ben inatçı biri değilim ve çalışmayı seviyorum; seyahat etmek güç, fakat seyahat etmeden yaşayamam ben. Nereye gidiyorsunuz sayın temsilci? Büroya mı? Evet mi? Her şeyi olduğu gibi anlatacak mısınız? An gelir insan çalışamayacak durumda olur, fakat işte o an, o insanın geçmişteki başarılarını hatırlamak ve ileride engeller ortadan kalktığında daha bir gayretle, daha çok çalışacağını düşünmek için en uygun andır. Sayın patronuma çok şey borçluyum, bunu siz de çok iyi bilirsiniz. Öte yandan annemin, babamın ve kız kardeşimin sorumluluğu benim üzerimde. Bir çıkmazın içindeyim, ama bu çıkmazdan kurtulacağım. Fakat zaten zor olan durumumu daha da zorlaştırmayın. İş yerinde benden yana olun! Pazarlamacılar sevilmezler, bilirim. Dünyanın parasını kazandıkları ve çok güzel bir yaşam sürdükleri sanılır. Bu önyargının nedenleri üzerinde düşünülmez. Oysa siz sayın temsilci, siz pazarlamacıların durumlarını diğer personelden daha iyi bilirsiniz, hatta aramızda kalsın ama işveren olarak kolayca yanılıp çalışanının aleyhinde karar veren sayın patronumuzdan da daha iyi bilirsiniz. Siz de bilirsiniz ki hemen hemen bütün yıl büro dışında çalışan bir pazarlamacı, savunmasını yapamayacağı bir sürü dedikodunun, rastlantının ve yersiz suçlamanın kurbanı olur, çünkü bunların birçoğundan ya hiç

haberi olmaz ya da ancak bir seyahatten yorgun argın dönüp de nereden kaynaklandığı artık bilinmeyen bu tür şeylerin kötü sonuçlarından etkilendiğinde öğrenir. Lütfen sayın temsilci, bana biraz olsun hak verdiğinizizi gösteren bir çift söz etmeden gitmeyin!”

Fakat temsilci Gregor’un ağzından daha ilk sözcükler çıktığında sırtını dönmüştü bile ve sadece omuzlarını silkerken dudaklarını aralayıp şöyle bir geriye, Gregor’a baktı. Gregor konuşurken bir an bile rahat olamamış, aksine gözlerini Gregor’dan ayırmadan kapıya doğru ilerlemeye başlamıştı, fakat çok ağır bir şekilde, sanki odadan çıkmasını engelleyen gizli bir yasak varmış gibi. İşte antredeydi ve son adımını ani bir hareketle odadan dışarıya öyle bir attı ki onu gören tabanlarının yandığını sandı. Antrede ise sağ elini olabildiğince ileriye, merdivenin tırabzanına uzattı, sanki orada onu olağanüstü bir kurtuluş bekliyordu.

Gregor, temsilcinin bu ruh haliyle çekip gitmesine izin verdiği takdirde firmadaki işini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalacağını biliyordu. Annesiyle babası tüm bu olanlardan pek bir şey anlayamamışlardı; aradan geçen yıllar içinde Gregor’un hayatı boyunca bu işte çalışacağından çok emindiler, şimdi ise mevcut sıkıntıyla o kadar meşgullerdi ki başka bir sorunu fark etmeleri olanaksızdı. Ama Gregor olabilecekleri tahmin edebiliyordu. Temsilcinin gitmesine izin verilmemeliydi, onu sakinleştirmek, ikna etmek ve kazanmak gerekirdi; Gregor’un ve ailesinin geleceği buna bağlıydı! Keşke kız kardeşi burada olsaydı! O akıllıydı; Gregor sakin sakin sırtüstü uzanıyorken bile ağlamıştı.

Kuşkusuz o, kadınlara dayanamayan firma temsilcisini ikna edebilirdi; dış kapıyı kapatır ve antrede onu endişelerinin yersiz olduğu konusunda ikna ederdi. Fakat kız kardeşi orada değildi, Gregor'un kendisinin bir şeyler yapması gerekiyordu. Şu anki durumunda nasıl hareket edeceğinden, neler yapabileceğinden tam emin değilken, söyleyeceklerinin muhtemelen, daha doğrusu büyük bir ihtimalle yine anlaşılmayacağını unutup kapının kolundan ayrıldı; aralanmış kapıdan dışarı çıktı; antredeki tırabzana iki eliyle komik bir şekilde sıkı sıkı tutunan temsilcinin yanına gitmeye çalıştı; fakat tutunacak bir destek ararken zayıf bir çığlık atarak aniden minik bacaklarının üzerine düşüverdi. Düşer düşmez de bu sabah bedenlen kendisini ilk kez iyi hissettiğini fark etti; bacakları zemine sağlam basıyordu; bacaklarını kontrol edebildiğini görünce sevindi; hatta bacakları onu istediği yere götürmeye çalışıyordu; ve birden tüm acılarının sona ermek üzere olduğuna inanmaya başladı. Fakat tam o anda sallana sallana annesine yaklaşmış ve onun hemen karşısında, yerde yatarken, hâlâ baygın gibi görünen annesi birdenbire yerinden fırlayıverdi, kollarını ve ellerini açarak bağırmaya başladı: "İmdat, Tanrı aşkına imdat!" sanki Gregor'u daha iyi görmek istiyormuş gibi başını eğdi, sonra bunun aksini yaparak anlamsız bir şekilde gerisin geri kaçtı; arkasında kahvaltılık masasının olduğunu unutmuştu; masaya yanaştığında ne yaptığını bilmeden aceleyle masaya oturdu; yanındaki büyük kahvelik devrilip bütün kahvenin halının üzerine döküldüğünü fark etmemişe benziyordu.

“Anne, anne,” dedi Gregor alçak sesle ve başını kaldırıp annesine baktı. Bir an için firmanın temsilcisini tamamen aklından çıkarmıştı; masadan akan kahveyi birkaç kez çenesini açarak içmeye çalışmaktan kendini alamadı. Bunun üzerine annesi tekrar çığlık atarak masadan uzaklaşmaya çalıştı ve kendisine doğru koşan kocasının kollarına yığılıverdi. Fakat Gregor’un şimdi anne ve babasını düşünecek zamanı yoktu; temsilci merdivenleri çıkmaya başlamıştı bile; çenesini tırazana dayayarak son bir kez geriye baktı. Gregor ona yetişmek için bir hamle yaptı; temsilci olacakları anlamış gibiydi; çünkü birkaç basamağı birden atlayıp çığlık atarak gözden kayboldu; bu arada “Tanrım,” diye bağıırıyordu, çığlığı tüm merdiven sahanlığında çınladı. Ne yazık ki temsilcinin bu şekilde kaçışı, o ana kadar diğerlerine oranla soğukkanlılığını koruyan babasını da şaşırtmışa benziyordu, çünkü babası temsilcinin arkasından koşmak ya da en azından Gregor’un onu takip etmesini engellemek yerine, sağ eliyle temsilcinin bir sandalyenin üzerinde unuttuğu bastonunu, şapkasını ve pardösüsünü, sol eliyle masadaki büyük gazeteyi kaptı ve ayaklarıyla yere vurarak bastonu ve gazeteyi sallayarak Gregor’u odasına sokmaya çalıştı. Gregor’un yalvarmaları fayda etmedi, yalvarıp yakarmaları anlaşılmadı bile ve Gregor acındırırçasına boynunu büktükçe babası da sert bir şekilde ayaklarıyla yere vuruyordu. Karşı tarafta dikilmiş annesi, serin havaya rağmen pencereyi sonuna kadar açmış, başını dışarı sarkıtıp iki eliyle yüzünü kapatmıştı. Sokakla merdiven sahanlığı arasında rüzgâr şiddetle esmeye

başlamıştı, perdeler uçuşuyor, masanın üzerindeki gazeteler hışırıyor, sayfaları yere saçılıyordu. Babası acımasızca sıkıştırıyor, vahşi biri gibi tıslıyordu. Ancak Gregor geri geri gitmeye henüz alışkın değildi; gerçekten çok ağır gidiyordu. Bir önüne dönebilse çabucak odasında olabilecekti, fakat dönmesi zaman alacağından babasının sabrını taşımak istemiyordu ve her an babasının elindeki bastonla sırtına ya da başına ölümcül bir darbe yiyebilirdi. Fakat sonunda dönmekten başka bir çaresi kalmamıştı, çünkü geri geri gitmeye çalışırken yönünü bile şaşırdığını dehşetle fark etmişti; ve böylece korku dolu gözlerle yandan babasına baka baka elinden geldiğince hızlı, fakat aslında çok yavaş dönmeye çalıştı. Babası onun bu iyi niyetini anlamış olacak ki ona karışmıyor, sadece uzaktan bastonunun ucuyla ne tarafa gideceğini gösteriyordu. Bir de babasının o tahammül edilmez tıslaması olmasa! Bunu duyunca Gregor'un kafası karışıyordu. Tam önüne dönmek üzereydi ki sürekli bu tıslamaya itaat etmeye çalıştığı için şaşırmış ve tekrar bir parça aksi yöne dönmüştü. Sonunda nihayet odasının aralık olan kapısının önüne vardığında, bedeninin yardım olmaksızın içeriye giremeyecek kadar geniş olduğunu fark etti. Babası içinde bulunduğu ruh hali nedeniyle Gregor'un rahatça içeri girebilmesi için kapının diğer kanadını açmayı aklının ucundan bile geçirmiyordu. Kafasındaki tek düşünce, Gregor'un mümkün olduğu kadar çabuk odasına girmesiydi. Gregor'un toparlanmasına ve bu şekilde kapıdan girebilmesi için ihtiyacı olan bir sürü hazırlığa izin vermeye ise hiç mi hiç niyeti yoktu. Tam

aksine, sanki Gregor'un o daracık aralıktan geçebilmesi için hiçbir engel yokmuş gibi onu büyük gürültüyle içeri sokmaya çalıştı; Gregor'un arkasında çınlayan bu ses sanki sadece babasının değil de birçok kişinin sesiydi: ve Gregor –ne olursa olsun– kapıdan girmeye çalıştı. Bedeninin bir bölümü yükseldi, kapının ağzına yan dönmüş bir şekilde sıkıştı, böğrünün bir kısmı yara bere içinde kalmıştı, beyaz kapıda iğrenç lekeler oluşmuştu, derken tamamen sıkıştı ve tek başına hareket etmesi olanaksız hale geldi, bacaklarının birkaçı havada çırpınıyordu, birkaçı da ağır bedeniyle zemin arasına sıkışmış, acı içinde kıvranıyordu – tam o sırada babası arkasından öyle bir kuvvetle vurdu ki Gregor sıkıştığı yerden kurtulup kanlar içinde odasının içine adeta uçtu. Üstüne bir de bastonla kapı kapatıldıktan sonra içerisi derin bir sessizliğe gömüldü.

II

Gregor baygınlığa benzer ağır uykusundan ancak akşam hava kararmaya başladığında uyandı. Rahatsız edilmeseydi de kısa bir süre sonra zaten kendiliğinden uyanacaktı, çünkü kendisini yeterince dinlenmiş ve uykusunu almış hissediyordu, ancak ona öyle geliyordu ki hafif ayak seslerinden ve antreye açılan kapının anahtarının dikkatle çevrilmesinden uyanmıştı. Sokak lambasının ince ışığı odanın tavanının orasını burasını aydınlatıyor ve mobilyaların üst kısımlarına vuruyordu, fakat aşağısı, Gregor'un olduğu yer karanlıktı. Ne işe yaradığını henüz öğrendiği duyargalarıyla etrafı beceriksizce yoklayarak neler olduğunu görmek için yavaş yavaş kapıya doğru süründü. Sol tarafında sanki kocaman ve kötü bir yara vardı ve sızlıyordu ve iki taraftaki bacaklarının üzerinde de adamakıllı aksayarak ilerleyebiliyordu. Ayrıca bir bacağı öğleden önceki olaylarda ağır şekilde yaralanmıştı –sadece bir bacağının yaralanması neredeyse bir mucizeydi– ve hiçbir şey hissetmeden sürükleniyordu.

Ancak kapıya yanaştığında kendisini oraya çeke-
nin ne olduğunu anladı; yiyecek bir şeylerin koku-
suydu bu. Oradaki ufak bir kaptan, içinde küçük
ekmek parçalarının yüzdüğü şekerli süt bulunuyordu.
Nerdeyse sevinç çılgılığı atacaktı, çünkü sabahkinden
daha büyük bir açlık duyuyordu ve başını neredeyse
gözlerine kadar kabın içine soktu. Fakat hayal kırık-
lığına uğrayarak hemen geri çekti; sadece yaralı olan
sol yanı nedeniyle yemesi güçleştiği için değil –çünkü
ancak bütün bedeni soluk soluğa hareket ederse yiye-
biliyordu– ayrıca her zaman en sevdiği içecek olan ve
kız kardeşinin kuşkusuz bu nedenle hazırlamış oldu-
ğu sütü de bu şekilde hiç beğenmemişti, evet nere-
deyse tiksintiyle başını kaptan çıkarıp sürüne sürüne
odasının ortasına çekildi.

Gregor'un kapı aralığından gördüğü kadarıyla ant-
rede gaz lambaları yanıyordu, normal zamanlarda
babası öğleden sonra çıkan gazeteyi günün bu saatinde
karısına bazen de kızına yüksek sesle okurken, şimdi
çıt çıkmıyordu. Kim bilir belki de kız kardeşinin ken-
disine anlattığı ve mektuplarında yazdığı bu okuma
alışkanlığından son zamanlarda vazgeçilmişti. Fakat
kuşkusuz ev boş olmamasına rağmen etraf yine de
çok sessizdi. “Ailem nasıl da sessiz bir yaşam sürüyor-
muş,” dedi Gregor kendi kendine ve gözlerini önün-
deki karanlığa dikerken anne ve babasıyla kız karde-
şine böyle güzel bir evde bir yaşam sağlayabildiği için
gururlandığını hissetti. Fakat ya şimdi bütün bu huzur,
bütün bu rahatlık ve memnuniyet korkunç bir şekilde
sona erecek olursa? Bu tür düşünceler içinde kendini

kaybetmemek için harekete geçti ve odada bir aşağı bir yukarı sürünmeye başladı.

Bir defasında bütün akşam boyunca kapının önce bir kanadı, sonra diğer kanadı küçük bir aralık olacak şekilde açıldı ve tekrar hızla kapandı; herhalde biri içeriye girme ihtiyacı duymuş, ama endişelenerek vazgeçmişti. Bunun üzerine Gregor kapının yanına gidip tereddüt eden ziyaretçiyi ne yapıp edip içeriye sokmaya ya da en azından kim olduğunu öğrenmeye kararlı bir şekilde kapının yanına gidip beklemeye başladı; fakat kapı bir daha açılmadı ve Gregor boş yere bekledi. Sabahleyin bütün kapılar kilitliyken, hepsi onun yanına gelmek istemişti, şimdi ise Gregor kapılardan birini açtığı ve görünen o ki diğer kapılar da gündüz açıldığı halde artık kimse yanına gelmiyordu ve kapıların anahtarları da dışardan kilide sokulmuştu.

Oturma odasındaki ışık ancak gece geç bir vakitte söndürüldü ve Gregor annesinin, babasının ve kız kardeşinin onca zamandır uyumadıklarını anladı, çünkü şimdi üçünün de parmaklarının ucuna basa basa çekildiklerini duyuyordu. Artık sabaha kadar kimse Gregor'un odasına gelmezdi; bu durumda Gregor'un bundan sonraki yaşamını nasıl düzenleyeceğini rahatsız edilmeden düşünecek çok zamanı vardı. Fakat döşemesinde karnının üzerine uzanmak zorunda kaldığı bu yüksek tavanlı oda, beş yıldır içinde yaşadığı kendi odası olmasına rağmen ona anlamını çözemediği bir korku veriyordu, tam o sırada farkında olmadan yaptığı bir dönüşle ve biraz da utanarak kanepenin altına koştu, sırtının biraz ezilmesine ve başını artık dik

tutamamasına rağmen birden kendini çok daha rahat hissetmeye başlamıştı, sadece bedeni çok geniş olduğu için kanepenin altına tam yerleşemediğine üzüliyordu.

Orada bütün gece kalan Gregor geceyi kâh açlığın verdiği ürküntüyle uyuyup uyanarak, kâh endişeye ya da anlamsız umutlara kapılarak geçirirken, her halükârda şimdilik sessiz kalmaya, şu anki durumu nedeniyle ailesinin başına açtığı sıkıntılı durumu onlara sabır ve saygı göstererek katlanılır hale getirmeye karar verdi.

Sabahın çok erken saatlerinde, neredeyse henüz ortalık aydınlanmamışken, Gregor biraz önce verdiği kararların gücünü sınama fırsatı buldu, çünkü neredeyse tepeden tırnağa giyinip kuşanmış olan kız kardeşi kapıyı açtı ve merakla içeriye baktı. Gregor'u hemen göremedi, fakat kanepenin altında olduğunu fark edince –Tanrım, buralarda bir yerde olmalı uçmadı ya– o kadar çok korktu ki kendini tutamayıp kapıyı dışardan kapattı. Fakat davranışından pişmanlık duymuş gibi kapıyı tekrar açtı ve sanki ağır bir hastanın ya da yabancı birinin yanına giriyormuş gibi parmak uçlarına basa basa içeri süzüldü. Gregor kafasını neredeyse kanepenin kenarına kadar çıkarmış, onu izliyordu. Acaba kız kardeşi süte hiç dokunmadığını, karnı aç olmadığı için değil de, beğenmediği için yemediğini fark edecek ve Gregor'un sevdiği başka şeyler getirecek miydi? İçinden, kanepenin altından çıkıp doğru dürüst yiyecek bir şeyler getirmesi için kız kardeşinin ayaklarına kapanmayı geçirse de, kız kardeşi kendiliğinden fark etmediği takdirde onun dikkatini

bu noktaya çekmektense açlıktan ölmeye kararlıydı. Fakat kız kardeşi içindeki sütün biraz etrafa saçıldığı dolu kabı hemen gördü ve şaşırdı, derhal kaldırdı, ama çıplak elleriyle dokunmadı, bir parça bezle tutup dışarı götürdü. Gregor kız kardeşinin, sütün yerine ne getireceğini merakla beklemeye başladı, kafasından bir sürü şey geçiriyordu. Fakat iyi niyetli kız kardeşinin aslında ne getireceğini tahmin edemezdi. Kız kardeşi onun ne istediğini öğrenebilmek için eski bir gazetenin üzerine bir sürü yiyecek koymuştu. Bunlar beklemekten yarı yarıya çürümüş sebzelerdi; akşam yemeğinden kalma, üzerindeki beyaz sosun sertleştiği kemikler; birkaç üzüm ve badem; iki gün önce Gregor'un artık yenilmez bu dediği bir parça peynir; bir dilim kurumuş ekmek, bir dilim tereyağı sürülmüş ekmek ve bir dilim de tereyağı sürülmüş tuzlanmış ekmek. Ayrıca bütün bunların yanına bir de içi su dolu bir kap koydu. Ve Gregor'un, kendisinin yanında yemeyeceğini düşündüğü için büyük bir incelik göstererek çabucak oradan uzaklaştı ve hatta Gregor'a canının istediği gibi davranabileceğini göstermek için kapıyı dışarıdan kilitledi. Yemek zamanı geldiği için Gregor'un bacakları titremeye başlamıştı bile. Yaralarına gelince, çoktan hepsi iyileşmiş olmalıydı, çünkü hiç ağrı hissetmiyordu, buna şaşırmıştı, bir aydan daha uzun bir süre önce bıçakla parmağını hafif kestiğini ve bu yaranın daha düne kadar acı verdiğini anımsadı. "Şimdi daha mı az duyarlı olmaya başladım acaba?" diye düşündü ve bütün yiyeceklerin arasından canının en çok istediği peyniri çekip iştahla emmeye başladı;

derken art arda peyniri, sebzeleri ve sosu silip süpürdü, zevkten gözlerinden yaşlar geliyordu; taze yiyeceklerden ise hiç hoşlanmamıştı, kokularına bile tahammülü yoktu ve yemek istediklerini bir kenara çekti. Hepsini yiyip bitirmişti, kız kardeşi geldiğini haber vermek için anahtarı yavaş yavaş çevirdiğinde Gregor olduğu yerde tembel tembel uzanıyordu. Kilidin sesiyle ürktü ve dinleniyor olmasına rağmen yine de çabucak kanepenin altına koştu. Fakat kız kardeşinin odada bulunduğu kısa süre içinde bile, yediği o kadar çok yemekten şişmiş karnıyla kanepenin altında, o sıkışık yerde nefes almakta güçlük çekti. Hafiften boğulma tehlikesi atlatıldıktan sonra biraz dışarı fırlamış gözlerle, hiçbir şeyin farkına varmayan kız kardeşinin bir süpürgeyle sadece artıkları değil, Gregor'un hiç el sürmediklerini dahi sanki artık yenilemezlermiş gibi topladığını, aceleyle bir kovaya doldurduğunu ve üzerini tahta bir kapakla kapatıp dışarıya taşıdığını gördü. Kız kardeşi sırtını döner dönmez Gregor kanepenin altından fırladı, gerinip gaz çıkardı.

Yemeği her gün bu şekilde getirildi Gregor'un, birinci öğünü sabahları annesi, babası ve hizmetçi kız henüz uyurlarken, ikinci öğünü öğle yemeğinden sonra, çünkü o zaman da anne ve babası biraz kesti-riyor ve hizmetçi kızı da kız kardeşi bir şey almak için dışarıya gönderiyordu. Kuşkusuz onlar da Gregor'un açlıktan ölmesini istemezdi, fakat onun yemek yediğini bilmekle yetinmek istiyorlardı, belki de kız kardeşi onların acısını azaltmaya çalışıyordu, çünkü gerçekten çok fazla acı çekiyorlardı.

O sabah doktorun ve çilingirin ne tür bahanelerle geri gönderildiklerini Gregor öğrenemedi, kendisinin söyledikleri anlaşılmadığından kız kardeşi dahil hiç kimse Gregor'un, başkalarının konuştuklarını anladığını düşünmüyordu ve bu nedenle Gregor, kız kardeşi odaya girdiğinde onun iç çekmelerini ve azizlere sessizce dua etmesini dinlemekle yetinmek zorundaydı. Ancak bir süre sonra kız kardeşi her şeyi kanıksamaya başladığında –fakat bu her şeye tamamen alıştığı anlamına gelmiyordu– Gregor arada bir kız kardeşinin içten, ya da öyle yorumlanabilecek davranışlarını yakalıyordu. Gregor yemeğinin tümünü silip süpürdüğünde “Bugünkü yemek pek hoşuna gitmiş,” diyordu, gittikçe daha sık karşılaştığı tersi durumlarda ise üzgün üzgün “Bugün yine hiçbir şeye el sürmemiş,” diyordu.

Gregor hiçbir gelişmeyi doğrudan öğrenemiyordu belki, ama bazen yan odada konuşulanları dinliyordu ve nereden bir ses gelse hemen o odanın kapısına gidiyor ve bütün bedeniyle kapıya yapışıyordu. Özellikle ilk zamanlar gizli de olsa öyle ya da böyle Gregor'un adının geçmediği tek bir konuşma dahi olmuyordu. İki gün boyunca bütün yemeklerde bundan böyle nasıl davranılması gerektiği konusu tartışıldı; fakat öğünler arasında da hep aynı konu konuşuluyordu, çünkü kimse evde yalnız kalmak ya da evi tümünden yalnız bırakmak istemediği için evde en az iki aile üyesi oluyordu. Hatta hizmetçi kız bile daha ilk gün –olaydan ne derece haberdar olduğu bilinmiyordu– Gregor'un annesinin dizlerine kapanıp işten çıkarılması için yalvarmış ve on beş dakika sonra evden ayrılırken sanki

kendisine büyük bir iyilik yapılmış gibi gözyaşları içinde işten çıkarıldığı için teşekkür etmiş ve kendisine tembih edilmediği halde evde olanlardan hiç kimseye en ufak bir şekilde bahsetmeyeceğine dair büyük yeminler etmişti.

O günden sonra kız kardeşi annesi ile birlikte yemek de pişirmek zorundaydı; gerçi çok fazla işleri olmuyordu, çünkü kimse hemen hemen hiçbir şey yemiyordu. Gregor, sürekli birinin diğerini ısrarla yemeğe zorladığını, fakat “Teşekkür ederim, yeterince yedim” ya da benzeri yanıt dışında başka bir yanıt gelmediğini duyuyordu. Hatta belki hiçbir şey içmiyorlardı da. Çoğu zaman kız kardeşi, babasına bira isteyip istemediğini soruyor ve gidip alabileceğini söylüyordu, babası sesini çıkarmayınca endişelenmemesi için isterse kapıcı kadını gönderebileceğini söylüyordu, işte o zaman babası net bir “Hayır”la karşılık veriyordu ve böylece konu kapanıyordu.

Daha ilk günün ilerleyen saatlerinde babası ailenin tüm para durumunu ve olasılıkları karısına ve kızına açıklamıştı. İki de bir masadan kalkıp beş yıl önce iflas ettiğinde kurtarabildiği Wertheim marka kasasından bir belge ya da bir defter getiriyordu. Açılması güç kilidi açıp, aradığını çıkarttıktan sonra kasayı kapattığı duyuluyordu. Babasının bu açıklamaları Gregor’un esaretinden bu yana duyduğu yegâne sevindirici şeydi. Gregor babasının iflasından sonra hiçbir şeyin kalmadığını sanıyordu, en azından babası aksi yönde bir açıklama yapmamıştı ve Gregor da ona bu konuda bir şey sormamıştı. O tarihlerde Gregor için en önemli şey,

ailenin tüm fertlerini derin bir umutsuzluğa götüren iflası olabildiğince kısa bir sürede unutturmaktı. Ve böylece Gregor o tarihlerde büyük bir şevkle çalışmaya başlamış ve çok kısa bir sürede küçük bir kâtipken doğal olarak para kazanmanın çeşitli olanaklarına sahip olan, başarılı çalışmaları parayla ödüllendirilen ve bu parayı evde hem şaşkın hem de mutlu ailesinin önüne koyabilen bir pazarlamacı olmuştu. Güzel günlerdi onlar. Sonraları Gregor ailesinin tüm yükünü kaldırabilecek kadar çok para kazanmasına ve bu yükü taşımasına rağmen o ilk güzel günler, en azından aynı güzellikte bir daha tekrarlanmamıştı. Çünkü her iki taraf da duruma alışmıştı, hem ailesi hem de Gregor; ailesi şükranla parayı alıyor, Gregor memnuniyetle parayı veriyordu, fakat artık aralarında özel, sıcak bir ilişki kurulamıyordu. Yalnızca kız kardeşi, Gregor'a olan yakınlığını kaybetmemişti ve Gregor gizliden gizliye, kendisinin aksine müziği seven ve çok güzel keman çalabilen kardeşini, masrafları ne kadar yüksek olursa olsun, para bir şekilde bulunurdu, gelecek yıl konservatuvara göndermeyi planlıyordu. Kentte kaldığı kısa sürelerde kız kardeşiyle yaptığı sohbetlerde konservatuvardan bahsederlerdi, ama gerçekleşmesi olanaksız güzel bir düşünce olarak, anne ve babası ise bu masum konuşmaları dinlemeye bile tahammül edemiyorlardı; fakat Gregor kesin kararlıydı ve Noel akşamı bu niyetini açıklamayı düşünüyordu.

Kapıya iyice yapışmış içeriği dinlerken şimdiki durumuna hiçbir yararı olmayacak bu tür düşünceler geçiyordu aklından. Bazen konuşulanları dinleyemeye-

cek kadar yorgun oluyordu, işte o zaman başını kapıya çarpıyor ama hemen yine toparlanıyordu, çünkü başının çıkardığı bu küçük gürültü bile yan odadan duyuluyor ve içerdekilerin dikkat kesilmesine neden oluyordu. “Yine neler karıştırıyor,” diyordu babası, belli ki o anda kapıya dönerek ve ancak ondan sonra yarıda kestikleri konuşmalarına yavaş yavaş devam ediyorlardı.

Gregor artık yeterince şey öğrenmişti –çünkü babası yaptığı açıklamaları kısmen kendisi de bu konularla uzun süre ilgilenmediği için, kısmen de karısı ilk açıklamada anlamadığı için sık sık tekrar ediyordu– bütün felaketlere rağmen eski günlerden küçük de olsa bir servet kaldığını ve bu servetin, dokunulmayan faiz geliri sayesinde, geçen süre içinde biraz olsun arttığını duymuştu. Ayrıca Gregor’un her ay eve getirdiği paranın –Gregor kendine sadece birkaç florin bırakırdı– tümü harcanmamış ve küçük bir sermaye birikmişti. Kapının arkasındaki Gregor, ailesinin bu beklenmedik tedbirini ve tutumluluğunu heyecan ve sevinçle karşılıyordu. Aslına bakılırsa bu ek parayla babasının patrona olan borcunun bir kısmını daha ödemiş ve işi bırakacağı güne daha da yaklaşmış olabilirdi, fakat bugünden bakınca babasının böyle davranmış olması kuşkusuz daha iyiydi.

Fakat bu para ailenin faiz geliriyle geçinmesine kesinlikle yetmezdi; belki ailenin bir yıl ya da en çok iki yıl ayakta kalmasına yeterdi, daha fazlasına değil. Yani dokunulmaması, zor günler için ayrılması gereken bir meblağdı ve geçinmek için gerekli olan para, çalışarak

kazanılmalıydı. Gerçi babası sıhhatliydi, fakat beş yıldır çalışmayan ve çalışma konusunda da kendisine fazla güvenemeyen yaşlı bir adamdı; yorucu, ancak başarısız geçen yaşamının ardından ilk tatili olan bu beş yıl boyunca iyice göbek bağlamış ve bu nedenle pek hantallaşmıştı. Annesine gelince, astım hastası olan, evin içinde dolaşmaktan bile yorulan ve gün aşırı solunum yetmezliği nedeniyle açık pencerenin önündeki divana yığılan annesi çalışabilecek miydi? Peki ya henüz on yedi yaşında bir çocuk olan ve bugüne kadar bütün yaşamı güzel giyinmek, uzun uzun uyumak, ev işlerine yardım etmekten ibaret olan, arada bir sade eğlencelere katılan, özellikle keman çalmaktan hoşlanan kız kardeşi mi çalışacaktı? Konuşmalarda para kazanmanın zorunluluğu konu olduğunda Gregor her defasında kapıdan ayrılıp kendini kapının yanındaki serin divana atıyordu, çünkü utançtan ve üzüntüden her yanını adeta ateş basıyordu.

Çoğu kez uzun geceyi tamamen orada geçiriyor, bir saniye bile gözünü kırpmıyor ve saatlerce deri üzerinde dönüp duruyordu. Ya da bir sürü zahmete katlanarak koltuğun birini pencerenin yanına itiyor, sonra üzerine çıkıp pencereye yaslanıyordu, kuşkusuz böylece eskiden olduğu gibi pencereden baktığında hissettiği o özgür olma duygusunu anımsamak istiyordu. Çünkü gerçekten her geçen gün uzaktaki şeyleri seçmesi biraz daha güçleşiyordu; geçmişte her gün görmekten bıktığı koca hastane binasını bile bugün artık seçemez olmuştu ve eğer o sessiz, fakat tümüyle kentsel bir görünümü olan Charlotte Caddesi'nde oturduğundan o kadar

emin olmasa, pencereden dışarı baktığında gördüğü şeyi, gri gökyüzü ve gri toprağın birbirinden ayrılamayacak şekilde iç içe girdiği bir çöl sanabilirdi. Dikkatli biri olan kız kardeşi iki keresinde koltuğun pencereye yanaştırıldığını fark etmiş, bu nedenle de odayı her topladığında koltuğu tam pencerenin altına getirmiş ve hatta pencerenin iç kanatlarını açık bırakmıştı.

Keşke Gregor kız kardeşiyle konuşabilse, ona her şey için teşekkür edebilse ve kendisi için ne yapması gerektiğini ona söyleyebilseydi, o zaman kız kardeşinin kendisi için yaptıklarının altında bu kadar ezilmezdi; oysa şimdi bunları söyleyemediği için kendini ezik hissediyordu. Kız kardeşi bütün bu üzücü havanın izlerini silmeye çalışıyordu ve doğal olarak her geçen gün bunu daha iyi yapılabiliyordu, fakat Gregor da zamanla her şeyi daha iyi gözlemlemeye başlamıştı. Kız kardeşinin odaya girmesi bile korkunç bir şeydi onun için. Kız kardeşi içeri girer girmez, eskiden diğerlerinin Gregor'u görmelerini engellemek için o kadar dikkat etmesine rağmen artık kapıyı kapatmaya bile zaman ayırmadan pencerenin önüne koşuyor ve sanki nefes almakta güçlük çekiyormuş gibi çabucak pencereyi sonuna kadar açıyor, hava soğuk bile olsa bir süre pencerenin önünde duruyor ve derin derin nefes alıyordu. Kız kardeşi böyle koşuşturup gürültü çıkararak günde iki kez Gregor'u ürkütüyordu; geçen bu süre içinde kanepenin altındaki Gregor tir tir titriyordu, fakat kız kardeşi, Gregor'un olduğu bir odada pencereler kapalıyken kalabilse asla böyle bir şey yapmazdı, Gregor bunu çok iyi biliyordu.

Bir defasında, Gregor'un dönüşümünün üzerinden bir ay geçmiş ve kız kardeşi için artık Gregor'un görünümünün şaşırtıcı bir yanı kalmamışken, kız kardeşi her zamankinden biraz erken gelmiş ve Gregor'u hareketsiz ve insanı ürkütecek şekilde dimdik pencereden dışarıya bakarken bulmuştu. Kız kardeşinin içeriye girmemesi Gregor için beklenmedik bir durum değildi, çünkü Gregor pencerenin önündeyken onun pencereyi açması olanaksızdı, fakat kız kardeşi içeri girmedigi ve ona yanaşmadigi gibi hemen geri dönüp arkasından kapıyı kilitledi; yabancı biri bunu görse Gregor'un, kız kardeşinin üzerine atlayıp onu ısırarak istediğini düşünebilirdi. Gregor doğal olarak hemen kanepenin altına girdi, ancak kız kardeşinin tekrar gelmesi öğleni buldu, geldiğinde ise her zamankinden daha tedirgin görünüyordu. Gregor, kız kardeşinin onu görmeye katlanamadığını ve katlanamayacağını seziyordu ve kanepenin altından bedeninin küçücük bir bölümü dahi çıksa kız kardeşinin bunu gördüğünde kaçıp gitmemek için kendisini tutmak zorunda kaldığını anlıyordu. Onun bu manzaraya maruz kalmasını önlemek için bir gün yatak çarşafını sırtında taşıyıp –bunu yapmak onun dört saatini aldı– kanepenin üzerine öyle yaydı ki kanepenin altındaki bedeninin hiçbir tarafı gözüküyordu artık, kız kardeşi eğilse bile onu görmesi imkânsızdı. Kız kardeşi bu çarşafı gereksiz bulmuş olsa kaldırırdı, çünkü Gregor'un keyfinden böyle saklanmaya çalışmadığını anlaması zor değildi, fakat kız kardeşi çarşafı olduğu yerde bıraktı ve hatta Gregor bir ara onun bu yeni

uygulamayı nasıl bulduğunu anlamak için çarşafı dikkatle birazcık kaldırıp başını çıkardığında kız kardeşinin bakışlarıyla kendisine adeta teşekkür ettiğini hissetti.

İlk on dört gün anne ve babası dayanamayacaklarını düşündükleri için Gregor'un odasına gelmediler ve Gregor, onların o güne kadar işe yaramaz bir kız olarak gördükleri ve bu nedenle çok öfkelenedikleri kız kardeşini şimdi yaptığı işten dolayı sık sık takdir ettiklerini duyuyordu. Artık çoğu kez her ikisi, babası ve annesi, kız kardeşi odayı toplarken Gregor'un odasının önünde bekliyorlar ve kız kardeşi dışarı çıkar çıkmaz odanın ne durumda olduğunu, Gregor'un ne yediğini, bu defa nasıl davrandığını, küçük de olsa durumunda bir iyileşme olup olmadığını en ince ayrıntılarına kadar anlatmasını istiyorlardı. Annesine kalsa Gregor'u en yakın zamanda görmek istiyordu, fakat babası ile kız kardeşi Gregor'un da dikkatle dinleyip tümüyle katıldığı mantıklı nedenlerle onu engelliyorlardı. Fakat bir süre sonra onu tutmak için güç kullanmak zorunda kaldılar ve annesi "Bırakın beni Gregor'un yanına gideyim, benim talihsiz evladım o! Onun yanına gitmek zorundayım, anlamıyor musunuz?" diye bağırdığında o zaman Gregor annesinin yanına gelmesinin belki de iyi olacağını düşündü, tabii her gün değil ama belki haftada bir kez; kuşkusuz annesi, çok cesur da olsa henüz daha bir çocuk olan ve belki de çocuksu bir kaygısızlıkla bu kadar güç bir görevi yüklenmiş olan kız kardeşinden çok daha iyi bilirdi ne yapması gerektiğini.

Gregor'un annesini görme arzusu kısa bir süre sonra gerçekleşti. Gregor gün boyunca ailesine duyduğu saygısından pencereden görünmemeye dikkat ediyor, birkaç metrekairelik zemin üzerinde de pek dolaşamıyordu, hareket etmeden yatmak ise artık geceleri bile zor geliyordu, bir süre sonra yemek yemek de en ufak bir zevk vermemeye başladı ve böylece oyalanmak için duvarlara ve tavana sürünme ve tırmanma alışkanlığı edindi. Özellikle tavana asılı kalmaktan pek hoşlanıyordu; bu yerde uzanmaktan çok farklı bir şeydi; daha rahat nefes alıyordu; hafif bir sallanma bütün bedenini sarıyordu ve bazen yukarıda kendisini bu mutluluğa kaptırmışken farkında olmadan kendini aşağıya bıraktığı ve yere düştüğü oluyordu. Fakat şimdi bedenini eskisinden farklı bir şekilde kontrol edebildiğinden böyle bir düşmeyle bile herhangi bir yerini incitmiyordu. Kız kardeşi, Gregor'un kendisi için bulduğu bu yeni eğlenceyi hemen fark etmişti – çünkü Gregor oraya buraya tırmanırken arkasında o yapışkan sıvısını bırakıyordu ve işte o zaman Gregor'un istediği gibi sürünüp tırmanmasını kolaylaştırmak için buna engel olabilecek mobilyaları, öncelikle de komodini ve yazı masasını odadan çıkartmayı kafasına koydu. Fakat bunu yalnız yapamazdı; babasını yardıma çağırmaya ise cesaret edemezdi; hizmetçi kız ona kesinlikle yardım edemezdi, çünkü tahminen on altı yaşındaki bu genç kız her ne kadar aşçı kadın ayrıldıktan sonra cesurca orada kalmayı kabul etmişse de, mutfak kapısının sürekli kapalı olmasını, sadece gerekli olduğu zaman-

larda açılmasını rica etmişti, bu nedenle kız kardeşi için babasının olmadığı bir zamanda annesini yardıma çağırmaktan başka bir seçenek kalmamıştı. Annesi sevinç çığlıkları atarak koşmuş, ancak Gregor'un kapısının önüne geldiğinde sesi kesilmişti. Tabii ki kız kardeşi önce başını içeri uzatıp odada her şeyin normal olup olmadığını kontrol etmişti; sonra da annesini içeri almıştı. Gregor da aceleyle çarşafı daha aşağıya çekmiş ve kat kat yapmıştı, bu şekilde gerçekten de sanki öylesine kanepenin üzerine atılmış bir örtü gibi duruyordu. Gregor bu defa çarşafın altından gizlice seyretmeye çalışmadı, annesini bu gelişinde görmekten de vazgeçti, annesinin odasına gelmiş olmasına sevinmekle yetindi. "Gel haydi, o ortalarda yok," dedi, anlaşılan kız kardeşi annesinin elinden tutuyordu. Gregor bu iki zayıf kadının o ağır, eski komodini nasıl yerinden oynattıklarını, kız kardeşinin onun bir yerini incitmesinden korkan annesinin tüm uyarılarına karşın ağırlığın hepsini yüklendiğini duyuyordu. Yaptıkları iş çok uzun sürdü. Yaklaşık on beş dakika uğraştıktan sonra annesi komodini yerine koymalarının daha iyi olacağını söyledi, çünkü birincisi komodin çok ağırdı ve kocası gelmeden taşıma işini bitiremeyeceklerdi, odanın ortasında öylece bıraktıkları takdirde ise Gregor'un oda içindeki hareketi engellenecekti, ikinci neden ise eşyaları odadan çıkartmaları acaba Gregor'un hoşuna gidecek miydi? Anlaşılan annesi tam tersini düşünüyordu; boş duvarların görünümü yüreğini acıtmıştı; peki ya Gregor, o da aynı şeyi hissetmeyecek miydi, çünkü ne de olsa

o odadaki eşyalara çoktan alışmıştı ve bu nedenle bomboş bir odada kendini terk edilmiş hissedecekti. “Öyle değil mi,” diye, odanın içinde nerede olduğunu kesin bilmediği Gregor’a sesini bile duyurmamaya çalışarak –çünkü Gregor’un söylenenleri anlamadığından emindi– adeta fısıldar gibi alçak sesle konuşmasına devam etti annesi, “öyle değil mi, böyle mobilyaları buradan götürmekle ona, iyileşeceğine dair umudumuzu kaybettiğimizi ve hiç düşünmeden onu çaresizliğine terk ettiğimizi göstermiş olmuyor muyuz? Sanırım odayı eski haliyle bırakmamız en iyisi, böylelikle Gregor günün birinde tekrar aramıza döndüğünde hiçbir şeyin değişmemiş olduğunu görür ve aradan geçen zamanı da daha kolay unuttur.”

Gregor annesinin bu sözlerini duyduğunda kendi kendine geçmişte aile içinde sürdürdüğü monoton yaşamına, geçen bu iki ay boyunca hiç kimsenin kendisiyle konuşmaması da eklenince aklının karışmış olabileceğini düşündü, çünkü ciddi ciddi odasının boşaltılmasını istemesini başka nasıl açıklayabilirdi? Gerçekten de Gregor aileden miras kalmış mobilyalarla rahat döşenmiş bu sıcak odayı, içinde oradan oraya rahatça sürünebileceği bir mağaraya dönüştürmeyi ve insan geçmişini de aynı hızla unutmayı istemiş miydi? Neredeyse bir zamanlar insan olduğunu unutmak üzereydi ve annesinin uzun zamandır duymadığı sesi onu kendisine getirmişti. Odadan hiçbir şey çıkarılmamalıydı; her şey olduğu yerde kalmalıydı; mobilyaların onun şimdiki durumu üzerinde yaptığı olumlu etkiden vazgeçemezdi ve eğer mobilyalar anlamsızca oradan

oraya sürünmesine engel olacaksa bu zararına değil, yararına olacaktı.

Fakat ne yazık ki kız kardeşi aynı fikirde değildi; –kuşkusuz pek haksız da sayılmazdı, anne ve babasına karşı özellikle Gregor’la ilgili konularda bilirkişi gibi davranmaya alışkındı ve şimdi başlangıçta sadece komodini ve yazı masasını çıkartmayı düşünmüşken, annesinin sözleri çok gerekli olan kanepenin dışında tüm eşyaların dışarı çıkartılması konusunda ısrar etmesi için yeterli bir neden oluşturdu. Kuşkusuz bu talebinin nedeni, sadece çocuksu bir inat ya da son zamanlarda beklenmedik bir şekilde ve zor elde ettiği özgüven değildi; aksine Gregor’un gerçekten de sürünmek için geniş alana ihtiyacı olduğunu, mobilyaları ise görüldüğü kadarıyla hiçbir şekilde kullanmadığını gözlemlemişti. Belki de yaşının verdiği ve her fırsatta tatmin olmayı amaçlayan coşkusunun da bunda büyük bir rolü vardı ve bu duygu onu Gregor konusunda o güne kadar olduğundan daha fazla şey yapabilmek için Gregor’un durumunu daha korkunç göstermeye itiyordu. Çünkü bomboş duvarlarına Gregor’un tek başına hükmedeceği bir odaya, Grete dışında hiç kimse girmeye cesaret edemeyecekti.

Ve böylece kız kardeşi, bu odada bile sıkıntıdan tedirgin görünen, bir süre sonraysa sesini çıkarmayan ve komodinin taşınmasında gücünün yettiği kadar kendisine yardım eden annesinin, kararına müdahale etmesine izin vermedi. Gregor ise komodinin yokluğuna, çıkarılması çok gerekliyse katlanabilirdi, ama yazı masası kalmalıydı. Kadınlar zar zor komodini

henüz dışarıya çıkarmışlardı ki Gregor dikkatle ve kimseyi üzmeden olaya nasıl müdahale edebileceğini görmek için başını kanepenin altından çıkardı. Fakat talihsizlik bu ya, odaya ilk geri dönen annesi olmuştu, Grete ise o sırada yan odada komodini yalnız başına oraya buraya sürüklemeye çalışıyor, fakat doğal olarak yerinden oynatamıyordu. Annesi Gregor'un görünümüne alışkın değildi, onu görünce kendinden geçebilirdi, işte bu nedenle Gregor korkuyla çabucak geri geri giderek kanepenin ta öbür ucuna çekildi, ancak kanepenin üzerindeki çarşafın ön tarafının birazcık oynamasını engelleyemedi. Bu da annesinin dikkatini çekmeye yetti. Annesi birden durakladı, bir an sessizce olduğu yerde kalakaldı ve sonra Grete'nin yanına gitti.

Gregor sürekli olağanüstü bir şey olmadığını, sadece birkaç mobilyanın yerinin değiştirildiğini kendi kendine telkin etse de, yine de kısa bir süre sonra kadınların oraya buraya koşuşturmalarının, birbirlerine seslenmelerinin, mobilyaların döşemenin üzerinde çıkarttığı cızırtıların her biri, dört bir yandan üstüne üstüne gelen büyük bir kargaşa hissi yarattı ve bu nedenle başını ve bacaklarını kasarak kendine doğru çekerek ve bedenini zemine iyice yapıştırarak, bu duruma daha fazla dayanamayacağını düşündü. Annesiyle kız kardeşi odasını boşaltıyorlardı; sevdiği her şeyi götürüyorlardı; içinde testere ve diğer aletlerin olduğu komodini götürmüşlerdi bile; şimdi de zemine monte edilmiş, ticaret akademisindeyken, lisedeyken hatta ilkokuldayken üzerinde ödevlerini hazırladığı çalışma

masasının vidalarını gevşetiyorlardı –Gregor’un artık annesiyle kız kardeşinin iyi niyetlerini sınavacak zamanı yoktu; onların orada olduğunu neredeyse unutmuştu bile, çünkü iki kadın da yorgunluktan sessizce çalışıyorlardı ve sadece ayaklarının döşemede çıkardığı ağır sesler duyuluyordu.

Ve Gregor kanepenin altından dışarı çıkıverdi –o sırada kadınlar yan odada biraz soluklanmak için çalışma masasına yaslanmışlardı–, dört kez yönünü değiştirdi; gerçekten de önce neyi kurtarması gerektiğini bilemiyordu, tam o sırada boşalmış duvarda kürkler içindeki kadının resminin asılı olduğu çerçeve dikkatini çekti, çabucak duvara tırmandı ve çerçevenin camına yapıştı, cam hem gövdesini tutuyor hem de sıcak karnına iyi geliyordu. En azından, bedeniyle tümünü kapattığı bu resmi kimse alamayacaktı. Kadınların geri dönüşünü gözlemek için başını oturma odasının kapısına doğru çevirdi.

Annesiyle kız kardeşi fazla dinlenmeden geri geldiler; Grete kolunu annesinin beline dolamış, neredeyse onu taşıyordu. “Pekâlâ, şimdi neyi götürüyoruz?” dedi Grete ve etrafına bakındı. Tam o sırada bakışları duvardaki Gregor’un bakışlarıyla karşılaştı. Ancak annesi yanında olduğu için şaşkınlığını gizledi, annesinin onu görmesini engellemek için başını annesine doğru eğdi, titreyerek ve fazla düşünmeden: “Gel birkaç dakika daha oturma odasına gidelim,” dedi. Gregor, Grete’nin amacını anlamıştı, annesini içeri götürdükten sonra gelip Gregor’u duvardan indirecekti. Pekâlâ, bir denesin bakalım! Gregor resmin üzerin-

de oturmuştu ve onu vermeyecekti. Grete'nin yüzüne atlamayı tercih ederdi.

Fakat Grete'nin sözleri annesini daha çok huzursuz etmişti; kenara çekildi, çiçekli duvar kâğıdının üzerindeki kocaman kahverengi lekeyi fark etti, gördüğü şeyin Gregor olduğunu anlamadan boğuk ve çığlık çığlığa bir sesle bağırdı: "Aman Tanrım, aman Tanrım!" ve sanki her şeyden vazgeçiyormuş gibi kollarını açarak kanepenin üzerine yığıldı ve öylece kaldı. Kız kardeşi yumruklarını kaldırıp tehditkâr bakışlarla "Gregor, sen!" diye bağırdı. Bu Gregor'un dönüşümünden bu yana kız kardeşinin ona direkt olarak söylediği ilk sözcüktü. Kız kardeşi, bayılan annesini ayıltacak bir kolonya getirmek için yan odaya koştu; Gregor da yardım etmek istiyordu –resmi kurtarmak için daha vakti vardı–; fakat çerçevenin camına iyice yapışmıştı ve kurtulmak için çaba harcaması gerekti, sonra sanki eskiden olduğu gibi kız kardeşine bir öneride bulunabilirmiş gibi o da yan odaya koştu; fakat hiçbir şey yapmadan onun arkasında durdu; kız kardeşi bir sürü şişeyi karıştırırken arkasını döndüğünde korktu; şişelerden biri yere düşüp kırıldı; bir cam parçası Gregor'un yüzünü yaraladı, yakıcı bir ilaç çevresine yayıldı; Grete ise daha fazla oyalanmadan taşıyabildiği kadar şişeyi kapıp annesinin yanına koştu; kapıyı ayağıyla arkasından kapattı. Böylece Gregor hatasıyla neredeyse ölümüne yol açacağı annesinden ayrılmış oldu; annesinin yanında kalması gereken kardeşini ürkütmek istemiyorsa kapıyı açmamalıydı; şimdilik beklemekten başka yapacak bir şey kalma-

mıştı; kendi kendini suçlayarak, endişe içinde kıvrana kıvrana dolanmaya başladı, duvarların, mobilyaların, örtülerin, her şeyin üzerinde gezinirken bütün odanın dönmeye başladığını hissetti, sonunda ümitsizlik içinde masanın üzerine düştü.

Kısa bir süre geçtiğinde Gregor hâlâ olduğu yerde hareketsiz yatıyordu, etrafında çıt çıkmıyordu, belki de bu iyiye işaretti. Tam o anda kapının zili çaldı. Hizmetçi kız her zamanki gibi mutfakta kilitliydi ve Grete'nin gidip kapıyı açması gerekiyordu. Babası gelmişti. "Ne oldu?" ağzından çıkan ilk sözcüklerdi; Grete'nin görünümünden her şeyi anlamıştı. Grete boğuk bir sesle cevap verdi, anlaşılan başını babasının omzuna yaslamıştı: "Annem bayıldı, ama şimdi daha iyi. Gregor odasından çıktı." "Bunu bekliyordum," dedi babası, "size hep söyledim, fakat siz kadınlar bunu duymak istemediniz." Gregor babasının Grete'nin kısa açıklamasını yanlış yorumladığını ve kendisinin güç kullanarak bir hata yaptığını düşündüğünü anlamıştı. Bu nedenle şimdi babasını yatıştırması gerekiyordu, çünkü ona açıklama yapacak ne zamanı, ne de olanağı vardı. Bu nedenle babası antreye girerken odasının kapısına doğru koştu ve kapıya abandı, böylece kötü bir niyeti olmadığını, sadece odasına girmeye çalıştığını, onu odasına kovalamak yerine sadece kapısını açmanın yeterli olacağını ve hemen gözden kaybolacağını göstermek istiyordu.

Fakat babası bu tür incelikleri fark edecek durumda değildi; içeri girerken adeta hem öfkeli hem de sevinçli bir ses tonuyla "Aaah ah!" diye bağırmaya başladı.

Gregor başını kapıdan çekti ve babasına çevirdi. Karşısında dikilen babasını gözünde hiç böyle canlandırmamıştı; gerçi son zamanlarda dönüşümünün getirdiği alışkanlıkla oradan oraya sürünmekten evin içinde olanlarla eskisi gibi ilgilenememişti, ancak gelişen değişikliklere hazırlıklı olması gerekirdi. Buna rağmen yine de karşısında dimdik duran bu adam, babası mıydı? Bir zamanlar Gregor iş seyahatine çıkarken yorgun argın yatağına gömülüp kalan, Gregor eve döndüğünde ise kendisini ropdöşambri içinde rahat koltuğunda karşılayan; sevincini göstermek için ayağa kalkmaktan bile aciz olan ve sadece kollarını açabilen, yılda birkaç pazar günü ve çok çok tatil günlerinde nadiren beraber çıktıkları gezintilerde ağır ağır yürüyen, karısı ile Gregor'un ortasında eski paltosuna sarınmış, elinde dik-katle kullandığı bastonuyla onlardan daha ağır giden ve bir şey söylemek istediğinde hemen her defasında durup diğerlerinin yanına gelmesini bekleyen babası mıydı bu karşısında duran adam? Şimdi karşısında gayet iyi görünüyordu; üzerinde banka hizmetlilerinin giydiğine benzer sarı düğmeli mavi bir üniforma vardı; ceketinin yüksek ve dik yakasının üzerinde geniş bir gerdan oluşmuştu, gür kaşlarının altındaki siyah gözle-rinin canlı ve dikkatli bakışları fark ediliyordu; eskiden dağınık olan beyaz saçları düzgün bir şekilde ortadan ayrılıp dümdüz taranmıştı. Üzerinde muhtemelen bir bankaya ait arınanın bulunduğu şapkasını odanın içinde adeta bir kavis çizdirerek kanepenin üzerine fırlattı, uzun ceketini geriye atıp elleri pantolonunun cebinde, kızgın bir yüz ifadesi ile Gregor'a doğru

yaklaştı. Aklından ne geçtiğini kendisi de bilmiyordu; yürürken ayaklarını alışılmadık biçimde kaldırıyordu ve Gregor babasının çizmelerinin yüksek tabanlarına hayretle bakıyordu. Ancak bunlara dalıp olduğu yerde kalmadı, çünkü bu yeni yaşamının daha ilk gününden itibaren babasının kendisine karşı sadece sert davranılmasından yana olduğunun bilincindeydi. Ve bu nedenle babasının önünden kaçmaya çalıştı, babası durduğunda o da duruyor, babası kıpırdadığında hemen hızlı hızlı kaçmaya devam ediyordu. Bu şekilde kayda değer herhangi bir şey vuku bulmadan ve Gregor ağır hareket ettiği için de bir kovalamaca görüntüsü vermeden odanın içinde birkaç defa dolandılar. Hatta Gregor bir an olduğu yerde kaldı, çünkü duvara ya da tavana kaçmasını babasının kötüye yormasından korkuyordu. Ancak bu koşuşturmaya daha fazla dayanamayacağını biliyordu; çünkü babası bir adım attığında Gregor'un bir sürü hareket yapması gerekiyordu. Gençlik yıllarından beri ciğerleri pek sağlam olmadığı için soluk soluğa kalmaya başladığını hissediyordu. Gregor koşmak üzere tüm gücünü toplamak için yalpalaya yalpalaya giderken gözlerini bile açacak takati kalmadığında, içinde bulunduğu durum nedeniyle koşmaktan başka bir kurtuluş yolu düşünemez hale geldiğinde ve güzel, ince oymalı mobilyaların köşeleri ve sivri uçları yolunu kapatsa da duvarları kullanabileceğini neredeyse unuttuğu bir anda –birden yanından bir şey havada uçtu, hafifçe dönerek kendisini sıyırıp yere düştü ve önüne yuvarlandı. Bir elmaydı bu; derken arkadan ikincisi geldi; Gregor korkudan olduğu yerde kalakal-

dı, koşmaya devam etmesi boşunaydı, çünkü babası onu bombardımana tutmaya kararlıydı. Dolabın üzerindeki meyve tabağından aldığı elmaları ceplerine doldurmuş rasgele atıyor, elmalar birbirini kovalıyordu. Bu küçük kırmızı elmalar elektriklenmiş gibi döşeme üzerinde yuvarlanıyor ve birbirine çarpıyordu. Hafifçe fırlatılan bir elma Gregor'un sırtına çarptıysa da ona zarar vermeden yere düştü. Hemen onun arkasından gelen ise Gregor'un tam sırtına gömüldü; Gregor sanki yerini değiştirirse bu beklenmedik ve inanılmaz acı geçecekmiş gibi bulunduğu yerden sürüne sürüne uzaklaşmaya çalıştı; ancak olduğu yere çakılmış gibiydi ve bütün duygularını büyük bir şaşkınlık kaplamıştı. Gözlerini son defa araladığında odasının kapısının açıldığını ve çığlıklar atan kız kardeşinin önünden annesinin, üstünde sadece iç çamaşırıyla fırlayıp –baygınken rahat nefes alması için kız kardeşi annesinin belden yukarısını soymuştu– kocasına doğru koştuğunu ve koşarken de bağları çözülen etekliklerinin birbiri ardına belinden kayıp yere düştüğünü, onların üzerinden sendeleyerek kocasının kollarına atladığını, ona sımsıkı sarıldığını, adeta tek vücut olduğunu –ancak burada Gregor'un görme yetisi zayıflamaya başlamıştı–, elleriyle kocasının boynuna sarılarak Gregor'un hayatını bağışlaması için yalvardığını gördü.

III

Gregor'un bir aydan daha uzun bir süre acısını çektiği ağır yarası –hiç kimsenin cesaret edip çıkaramadığı elma o günün bir anısı olarak sırtında gömülü kalmıştı–, o acınacak ve iğrenç görünümüne rağmen babasına bile Gregor'un ailenin bir bireyi olduğunu hatırlatmışa benziyordu. Ona bir düşman gibi davranılmamalıydı, aksine aile sorumluluğunun gereği olarak ona karşı duyulan nefret bir kenara bırakılıp sabredilmeliydi, yalnızca sabredilmeliydi.

Gregor yarası nedeniyle hareket kabiliyetini tümüyle kaybettiyse de, odasında dolaşmak için yaşlı bir gazi gibi uzun zamana ihtiyaç duysa da –yukarılara tırmanması artık söz konusu değildi–, bu kötü durumu kendisine unutturacak başka bir şey kazanmıştı, o da akşamları iki saat öncesinden gözlerini diktiği oturma odasının kapısının açılmasıydı, böylece Gregor odasının karanlığında otururken, diğerlerine kendisini fark ettirmeden tüm ailesini ışığın aydınlattığı masada otururken izleyebiliyor ve

şüphesiz eskiden olduğunun aksine hepsinin onayıyla konuşulanları dinleyebiliyordu.

Kuşkusuz bu konuşmalar, Gregor'un bir zamanlar küçük otel odalarının nemli yataklarında yorgun ve bitkin bir halde yatmak zorunda olduğunda özlemini çektiği o canlı sohbetlere hiç benzemiyordu. Şimdilerde çoğu kez büyük bir sessizlik oluyordu. Babası akşam yemeğinden kısa bir süre sonra koltuğunda uyuma-ya başlıyor; annesi ile kız kardeşi sessiz olmaları için birbirlerini uyarıyorlardı; annesi lambanın altında iki büklüm olmuş bir halde bir modaevi için zarif iç çamaşırları dikiyordu; satış elemanı olarak çalışmaya başlayan kız kardeşi ileride daha iyi bir iş bulabilmek umuduyla akşamları steno ve Fransızca öğreniyordu. Babası bazen gözlerini açıyor ve sanki ne kadar uyuduğunu bilmiyormuş gibi karısına "Bugün yine ne kadar çok dikiş diktin!" diyor, karısı ile kızı birbirlerine yorgun argın gülümserlerken tekrar uykuya dalıyordu.

Babası bir tür inatçılıkla evdeyken de üniformasını çıkarmaya yanaşmıyordu; ropdöşambırı işe yaramaz bir şekilde askıda dururken sanki her an göreve gidecekmiş de amirinin direktifini bekliyormuş gibi tepeden tırnağa giyinik, olduğu yerde uyukluyordu. Bu nedenle başlangıçta da pek yeni olmayan üniforma annesinin ve kız kardeşinin gösterdikleri tüm özene rağmen kirlenmeye başlamıştı ve Gregor çoğu kez bütün akşam boyunca yaşlı babasının içinde hiç rahat edemediği, ancak mışıl mışıl uyuduğu, lekelerle dolu, sürekli silinmekten yaldızlı düğmeleri pırıl pırıl parlayan üniformasına bakıyordu.

Saatin gongu onu vurur vurmaz annesi alçak sesle babasını uyandırmaya çalışıyordu, çünkü burada doğru dürüst uyumak olanaksızdı ve sabah saat altıda işbaşı yapmak zorunda olan babasının iyi bir uykuya ihtiyacı vardı. Fakat babası her gece uyuyup kalmasına rağmen, işe girdiğinden beri edindiği inatçılıkla birazcık daha masada oturmak için ısrar ediyor ve koltuğundan kalkıp yatağına gidinceye kadar insanları epey uğraştırıyordu. Gregor'un annesi ve kız kardeşi küçük uyarılarla ne kadar üstüne giderlerse gitsinler on beş dakika boyunca yavaşça başını sallıyor, gözlerini açmıyor ve yerinden kalkmıyordu. Annesi kolundan tutup sarsıyor, kulağına tatlı sözcükler fısıldıyor, kız kardeşi annesine yardım etmek için ödevini bırakıyordu, fakat babası bunları duymuyor, gittikçe koltuğuna daha çok gömülüyordu. Ancak iki kadın, her biri bir yandan koluna girip onu kaldırmaya çalıştıklarında gözlerini açıyor, bir karısına, bir kızına bakıp “Bu da yaşamak mı, yaşlı günlerimde göreceğim huzur bu mu olacaktı?” diyordu. Ve iki kadına yaslanarak ve sanki kendisini zor taşıyormuş gibi ağır ağır kalkıyor, kadınların onu yatak odasının kapısına kadar götürmelerine izin veriyor, kapıda onlara gitmelerini, yalnız başına devam edeceğini söylüyor, ama kısa bir süre sonra annesi dikişini, kız kardeşi kalemini çabucak bırakıyor ve ona yardım etmek için arkasından koşuyorlardı.

Çalışmaktan bitmiş, yorgunluktan tükenmiş bu ailede kimin Gregor ile gereğinden fazla ilgilenecek vakti vardı ki? Evin masrafları her gün biraz daha kısıtlanıyordu; hizmetçi kıza yol verilmişti; iri yarı, güc,

beyaz saçlı gündelikçi bir kadın sabahları ve akşamları güç işleri görmek için geliyordu; geri kalan tüm işleri bir sürü dikişinin yanında annesi yapıyordu. Hatta bir akşam Gregor, satış fiyatları üzerine sohbet ederlerken annesi ve kız kardeşinin özel günlerde ve bayramlarda büyük bir mutlulukla taktıkları, aileden kalma mücevherlerini bile sattıklarını öğrendi. Fakat en büyük sıkıntıları, içinde bulundukları koşullar nedeniyle artık kendilerine çok büyük gelen evden taşınamamalarıydı, çünkü Gregor'u nasıl götüreceklerini bilmiyorlardı. Fakat Gregor, ailesinin taşınmama nedeninin sadece kendisi olmadığını seziyordu, çünkü ailesi Gregor'u birkaç hava deliği olan bir kutuya koyup pekâlâ kolayca taşıyabilirdi; ailesini taşınmaktan alıkoyan asıl neden, duydukları müthiş çaresizlik ve bütün akraba ve dost çevresinde hiç kimsenin başına gelmeyen büyük bir felakete uğradıklarını düşünmeleri idi. Ailesi, dünyanın fakir insanlardan beklediği her şeyi yerine getiriyordu, babası bankadaki küçük memurlara kahvaltı götürüyor, annesi dışarıya dikiş dikeceğim diye durup dinlenmeden çalışıyor, kız kardeşi müşterilerin arzularını yerine getirmek için tezgâhın arkasında oradan oraya koşuşturuyordu, fakat ailesinin gücü bundan fazlasına yetmiyordu. Ve Gregor annesiyle kız kardeşinin babasını yatağa götürüp geldiklerinde, işlerini bırakıp iyice birbirlerine sokularak neredeyse yanak yanağa oturduklarını gördüğünde ve annesi Gregor'un odasını işaret ederek "Oradaki kapıyı kapat Grete," dediğinde, annesi ile kız kardeşinin gözyaşları birbirine karışırken ya da donuk gözlerle masaya

bakıp dururlarken, Gregor yine karanlıkta kalıyor ve sırtındaki yara henüz tazeymiş gibi sızlıyordu.

Geceler ve günler boyu Gregor'un gözüne neredeyse hiç uyku girmedi. Bazen kapının bir sonraki açılışında ailenin tüm işlerini eskiden olduğu gibi üstlenmeyi geçiriyordu aklından; aradan çok uzun bir zaman geçtikten sonra düşüncelerinde patron, firmanın temsilcisi, yardımcılar, stajyerler, anlayışı kıt olan o hizmetli, diğer mağazalarda çalışan iki üç arkadaşı, kasabada bir oteldeki oda hizmetçisi ve onunla ilgili hayal meyal hatırladığı sevimli bir anı, bir şapka mağazasında çalışan ve Gregor'un ciddiyetle fakat pek bir ağırdan alarak kur yaptığı kasiyer kız –hepsi yabancı ya da unutulmuş yüzlerle birbirine karışıyor, kendisine ya da ailesine yardım etmek yerine, hepsi ulaşılmaz oluyordu ve Gregor onların kaybolup gitmelerine seviniyordu. Sonra yine bir an geliyor, ailesi için bir şey yapmak istemiyor, kendisiyle ilgilenilmediği için içi öfke doluyordu ve canının ne çektiğini bilmemesine rağmen kilere inmeyi, şimdi aç olmasa da payına düşeni almayı kuruyordu kafasında. Kız kardeşi artık Gregor'un neyden hoşlanacağını hiç düşünmeden sabahları ve öğlenleri işe gitmeden önce alelacele rasgele bir yemeği ayağıyla Gregor'un odasına itiyor, akşamları da ister sadece tadına bakılmış olsun, ister çoğu kez olduğu gibi el sürülmemiş olsun, aldırmayarak süpürgenin sapıyla çekip alıyordu. Artık sadece akşamları yapmaya başladığı Gregor'un odasını toplama işini de göz açıp kapayıncaya kadar hallediyordu. Bütün duvarlar pislik içindeydi, orada burada yumak yumak tozlar ve

dışkılar göze çarpıyordu. İlk zamanlar Gregor, kız kardeşi içeriye girdiğinde özellikle odanın en pis köşesine koşuyor ve onu bu pislikten dolayı suçladığını göstermeye çalışıyordu. Oysa Gregor orada öyle haftalarca da kalsa kız kardeşinin değişeceği yoktu. Etraftaki pisliği Gregor kadar o da görüyordu, ancak hiçbir şeye dokunmamaya karar vermişti bir kere. Öte yandan ailesine, Gregor'un odasının temizlenmesinin kendi işi olduğunu hassasiyetle hissettirmişti. Bir defasında annesi sadece birkaç kova su harcayarak Gregor'un odasını bir güzel temizlemişti –oysa o kadar fazla nem Gregor'u hasta etmiş ve Gregor kızgın ve hareketsiz bir şekilde kanepenin üzerine uzanmıştı–, ancak annesi yaptığı işten dolayı cezasız kalmamıştı. Çünkü kız kardeşi Gregor'un odasındaki değişikliği fark eder etmez, hakarete uğramış gibi oturma odasına koşmuş, ellerini kaldırarak yalvaran annesine aldırmadan ağlama krizine tutulmuştu, annesi ve tabii ki koltuğundan korkuyla fırlayan babası önce şaşkınlık ve çaresizlikle bakakalmışlardı; sonra onlar da birbirlerine girmişlerdi; babası sağa dönüp Gregor'un odasının temizlenme işini kızına bırakmadığı için karısını suçlamış, sola dönüp kızına bir daha asla Gregor'un odasını temizlememesini söylemiş, annesi ise öfkeden gözü kendisini bile görmeyen kocasını yatak odasına sürüklemeye çalışmıştı; kız kardeşi hıçkırıklar içinde küçücük yumruklarıyla masaya vurmuştu. Gregor ise kimsenin aklına kapıyı kapatmak gelmediği ve onun bu manzarayı görmesini, bu gürültüyü duymasını engellemediği için öfkeden yüksek sesle tıslamıştı.

Fakat işinden eve yorgun ve bitkin dönen kız kardeşi bıktığı için artık eskisi gibi Gregor'a bakmak istemiyorsa da annesinin onun yerine geçmesi ya da Gregor'un ihmal edilmesi gerekmezdi. Çünkü artık evde bir gündelikçi kadın vardı. Uzun yaşamı boyunca güçlü kemik yapısıyla en büyük zorlukların üstesinden geldiği anlaşılan bu yaşlı, dul kadının Gregor'dan pek öyle iğrendiği de yoktu. Bir defasında öyle meraktan falan değil, tesadüfen Gregor'un oda kapısını açtığında, şaşkınlıktan ne yapacağını bilmeden ve kendini kovalayan olmadığı halde odanın içinde oradan oraya kaçan Gregor'u ellerini kavuşturup hayretle izlemişti. O günden sonra da sabah akşam sürekli Gregor'un kapısını şöyle bir açıp içeriye bakmaktan kendini alamamıştı. Hatta başlangıçta Gregor'a, "Gel yanıma seni gidi bok böceği seni!" ya da "Bakın hele şu bok böceğine!" gibi kendince sevimli bulduğu sözlerle seslenmişti. Gregor ise kendisine böyle seslenilmesine hiçbir şekilde cevap vermemiş, aksine sanki kapı hiç açılmamış gibi hareket etmeden olduğu yerde durmuştu. Keşke biri bu gündelikçi kadına canı istediğinde Gregor'u boş yere rahatsız etmek yerine, odasını her gün temizlemeyi emretse! Bir gün sabahın erken saatlerinde –belki de baharın müjdesi olan şiddetli bir yağmur cama vuruyordu–, gündelikçi kadın yine bildik sözlerine başladığında Gregor öyle kızdı ki adeta saldıracakmış gibi, fakat ağır ağır ve güçsüz bir şekilde kadına döndü. Kadın ise korkacağına kapının yakınındaki bir sandalyeyi kapıp havaya kaldırdı, ağzını bir karış açmış orada öylece dururken niyeti belliydi,

sandalyeyi Gregor'un sırtına indirmeden ağzını kapatmayacaktı. Gregor tekrar sırtını döndüğünde "Hepsi bu kadar mıydı?" diyerek sandalyeyi yavaşça yerine geri koydu.

Gregor artık hemen hiçbir şey yemiyordu. Sadece önüne konan yemeğin yanından geçerken oyun olsun diye ağzına bir lokma atıyor ve saatlerce ağzında tuttuktan sonra çoğu kez onu da tükürüyordu. Önceleri yemek yemeyişinin nedeninin odasının durumuna duyduğu üzüntüden kaynaklandığını düşünmüştü, fakat odasındaki değişikliğe çok çabuk alışmıştı. Evdekiler hiçbir yere yerleştirelemeyen eşyaları onun odasına koymayı alışkanlık haline getirmişlerdi ve evin bir odası üç beye kiralandığı için evde bu tür eşyalar çoktu. Bu üç ağırbaşlı bey –üçünün de sakallı olduğunu Gregor bir ara kapı aralandığında görmüştü– sadece odalarının değil, tüm evin, özellikle de mutfağın derli toplu olması konusunda pek titizleniyorlardı. Bir işe yaramayan ya da temiz olmayan eşyalara tahammül edemiyorlardı. Ayrıca odalarındaki eşyalarının çoğunu kendileri getirmişti. Bu nedenle atsan atılmaz, satsan satılmaz bir sürü eşya işe yaramaz hale gelmişti. Bütün bu eşyalar Gregor'un odasına kondu. Aynı şekilde mutfaktaki kül tenekesi ile çöp tenekesi de. Her zaman pek aceleci olan gündelikçi kadın o an işe yaramaz gördüğü her şeyi Gregor'un odasına koyuyordu; Allahtan Gregor çoğu kez sadece içeriye getirilen eşyayı ve onu tutan eli görüyordu. Belki de gündelikçi kadın yeri ve zamanı geldikçe geri götürmeyi ya da hepsini toptan atmayı düşünüyordu;

gerçekteyse, eğer ki Gregor bu eşya yığınının arasından kıvrılarak ilerleyip onları yerinden oynatmadıysa, hepsi ilk gün konulduğu yerde duruyordu; bunu yapmak önceleri onun için bir zorunluluktuktu, zira aksi takdirde dolaşması için yer kalmıyordu, fakat sonraları bu kısa gezintilerin sonunda ölesiye yorulmasına ve saatlerce yerinden kıpırdayamadığına üzülmesine rağmen bundan gittikçe zevk almaya başladı.

Kiracı beyler bazen akşam yemeklerini evde oturma odasında yediklerinden oturma odasının kapısı kapalı oluyordu, fakat Gregor kapının kapalı olmasına pek aldırımıyordu, kapının açık olduğu bazı akşamlar ise bunu değeriendirmiyor, aksine kimseye görünmeden odasının en kuytu köşesine çekilip uzanıyordu. Fakat bir defasında gündelikçi kadın oturma odasına açılan kapıyı açık bırakmıştı ve kiracı beyler akşamleyin gelip ışığı yaktıklarında kapı hâlâ açıktı. Adamlar bir zamanlar babasının, annesinin ve Gregor'un oturduğu başköşeye yerleştiler, peçeteleri açıp, çatal bıçağı ellerine aldılar. Tam o sırada kapıda, elinde çukur bir tabağın içinde etle annesi belirdi, onun hemen arkasından içi patates dolu bir tabakla kız kardeşi geliyordu. Yemekten dumanlar çıkıyordu. Kiracılar yemeğe başlamadan önce kontrol etmek istercesine önlerine konan yemek dolu kapların üzerlerine eğildiler ve aslında diğeri ikisinin otorite olarak gördüğü ortada oturan kiracı, yeterince pişmiş mi yoksa mutfağa geri mi gönderilmeli, anlamak için tabaktaki etten bir parça kesti. Hoşuna gitmişti ve böylece merakla bekleyen annesiyle kız kardeşi de rahat bir nefes alarak gülümsediler.

Aile mutfakta yiyordu. Buna rağmen babası mutfak-
ğa gitmeden önce odaya geldi; şapkası elinde, eğilerek
selam verdi ve masanın çevresini şöyle bir dolandı.
Kiracı beylerin hepsi ayağa kalktılar, sakallarının altın-
dan bir şeyler mırıldandılar. Yalnız kaldıklarında nere-
deyse hiç konuşmadan yemeğe başladılar. Sofradaki
onca gürültünün arasında kiracıların yemeği öğüten
dişlerinin çıkardığı seslerin duyulması Gregor'a garip
geldi, sanki bununla ona yemek yemek için dişlere
sahip olmak gerektiğini ve diş olmadıktan sonra en
güzel çeneyle bile yemek yenemeyeceğini göstermek
istiyorlardı. "Benim de canım istiyor istemesine," dedi
Gregor kendi kendine sıkıntıyla "ama bu şeyleri değil.
Adamlar ne de güzel yiyorlar, oysa ben öleceğim!"

İşte tam o akşam –Gregor ne zamandır evde keman
çalınmadığını hatırlamıyordu– mutfaktan keman sesi
duyuldu. Kiracı beyler yemeklerini yemişler, ortada
oturan eline bir gazete almış, diğer ikisine de birer
sayfasını vermişti ve şimdi arkalarına yaslanmış gaze-
telerini okuyor ve sigaralarını içiyorlardı. Keman
sesini duyduklarında dikkat kesildiler, ayağa kalkıp
parmaklarının ucunda antreye yürüdüler ve üçü birden
kapının önünde durdular. Onların geldikleri mutfak-
tan duyulmuş olmalı ki babası şöyle seslendi: "Beyler
kemanın sesinden rahatsız mı oldular acaba? Rahatsız
olduysanız kesebiliriz." "Aksine," dedi ortadaki bey,
"acaba küçük hanım gelip burada çalmaz mı? Burası
çok daha rahat, çok daha uygun." "Ah tabii memnu-
niyetle," dedi babası, sanki kemani o çalıyormuş gibi.
Beyler odaya dönüp beklemeye başladılar. Kısa bir

süre sonra babası nota sehпасıyla, annesi notalarla, kız kardeşı de kemanıyla geldi. Kız kardeşı sessizce hazırlığını yapmaya başladı; daha önce hiç oda kiralamamış olan anne ve babası kiracılara gösterdikleri nezaket konusunda abartıya kaçıyorlar, kendi koltuklarına oturmaya cesaret edemiyorlardı; babası sağ eli üniformasının iki düğmesi arasında, kapıya yaslandı; annesi beylerden birinin uzattığı, odanın köşesine rasgele koyduğu bir koltuğa ilişti.

Kız kardeşı çalmaya başlamıştı; babası ve annesi bulundukları yerden dikkatle kızlarının el hareketlerini izliyorlardı. Kemanın sesine kendini kaptıran Gregor biraz öne doğru ilerleyeyim derken başını oturma odasına sokmuştu bile. Son zamanlarda diğerlerine pek aldırmaıışına şaşırdığı söylenemezdi; eskiden başkalarına gösterdiği saygıyla gurur duyardı. Üstelik, şimdi kendini başkalarına göstermemek için çok daha fazla nedeni vardı, çünkü odasının her köşesinde bulunan tozlar küçük bir hareketle oraya buraya uçuştüğundan üstü başı toz içinde kalmıştı; sırtına ve her yanına bulaşan iplikler, kıllar ve yemek artıklarını beraberinde sürüklüyordu; her şeye karşı öyle umursamaz olmuştu ki eskiden olduğu gibi sırtüstü yatıp halıda kendini temizlemeyi bile bırakmıştı artık. Bu kadar kirli olmasına rağmen oturma odasının tertemiz döşemesi üzerinde ilerlemekte hiçbir sakınca görmedi.

İşin aslı, hiç kimse onu fark etmemişti. Aile kendini tamamen kemanın sesine kaptırmıştı; kiracı beylere gelince, onlar başta elleri pantolonlarının cebinde, notaları görebilmek için kız kardeşinin nota sehпасının

hemen arkasında durmuşlardı ve hiç kuşkusuz bu, kız kardeşini rahatsız etmişti, ancak bir süre sonra kendi aralarında hafif yüksek sesle konuşarak ve başlarını eğerek pencerenin yanına çekilmişler ve babasının kaygılı bakışları altında orada kalmışlardı. Hoş ve eğlendirici bir müzik dinlemeyi uman kiracıların hayal kırıklığına uğradıkları, bütün bu gösteriden sıkıldıkları ve sadece nezaketten rahatlarının kaçmasına izin verdikleri çok açık görülüyordu. Özellikle üçünün de sigarasının dumanını ağızlarından ve burunlarından havaya üflemeleri ne kadar sinirlendiklerini gösteriyordu. Oysa kız kardeşi ne kadar da güzel çalışıyordu. Başını yana eğmiş hüzünlü bakışlarla notaları takip ediyordu. Gregor biraz daha öne çıktı ve kız kardeşiyle göz göze gelebilmek için başını iyice yere yanaştırdı. Müzikten böylesine etkilendiğine göre, bir hayvan olabilir miydi? Sanki özlediği, o bilinmeyen gıdaya giden yol karşısına çıkıvermişti. Kız kardeşinin yanına kadar sokulup onu eteğinden çekerek kemaniyla odasına gelmesini ima etmeye kararlıydı, çünkü burada hiç kimse onun çaldığı müziği kendisi kadar takdir edemiyordu. Kız kardeşinin bundan böyle yanından ayrılmasına izin vermeyecekti, en azından yaşadığı sürece; korkunç görünümü bir kez olsun işe yaramalıydı; odasının tüm kapılarına aynı anda koşacak ve içeri zorla girmeye çalışan olursa geri püskürtecekti; fakat kız kardeşini gelmesi için zorlamayacaktı, o kendi isteğiyle yanında kalmalıydı; kız kardeşi onun yanında kanepede oturacak, kulağını ona yanaştıracak, o da kız kardeşine, kendisini konservatuara göndermeye kesin

kararlı olduğunu ve başına bu felaket gelmeseydi geçen Noel'de –Noel geçmişti herhalde, değil mi?– hiç kimse-
nin itirazına aldırış etmeden bunu herkese açıklamayı
düşündüğünü söyleyecekti, kız kardeşi bunu duyunca
duygulanacak ve gözyaşlarını tutamayacaktı; Gregor
da onun omuzlarına kadar uzanacak ve işe başladığın-
dan beri hiçbir kurdela ya da yaka takmadığı çıplak
boynundan öpecekti.

“Bay Samsa!” diye seslendi ortadaki kiracı baba-
sına ve başka bir şey demeden parmağıyla yavaş
yavaş öne doğru ilerleyen Gregor’u işaret etti. Keman
sustu, ortadaki adam başını sallayarak arkadaşlarına
gülümsedi önce, sonra başını yine Gregor’a çevirdi.
Babasına gelince, onun için önce kiracıları sakinleş-
tirmek, Gregor’u kovalamaktan daha önemliymiş
gibiydi, adamlar ise hiç de heyecanlı görünmüyorlardı,
aksine Gregor onları kemandan daha çok eğlendir-
mişe benziyordu. Babası adamların yanına koşup iki
yana açtığı kollarıyla onları odalarına sokmaya ve
bedeniyle Gregor’u görmelerine engel olmaya çalış-
tı. Adamlar yavaş yavaş öfkelenmeye başlamışlardı,
ancak babasının davranışına mı yoksa Gregor gibi
bir oda komşuları olduğunu gördüklerine mi kızmış-
lardı, belli değildi. Adamlar babasından bir açıklama
bekliyorlar, ellerini kollarını havaya kaldırıyorlar ve
sinirli sinirli sakallarını kaşıyorlardı, derken yavaş
yavaş odalarına doğru yürümeye başladılar. Bu arada
kız kardeşi müziği aniden kesmek zorunda kalmasının
şaşkınlığını üzerinden atmış, bir süre sanki çalmaya
devam ediyormuş gibi bir elinde keman, diğer elinde

yay, notalara bakmaya devam ederken birden toparlanıp kemani sandalyede oturan ve nefes darlığı nedeniyle göğsü bir inip çıkan annesinin kucağına bırakıp babasının zoruyla acele acele odalarına doğru giden kiracılardan önce yan odaya koştu. Kız kardeşinin bu işlere alışkın olan elleriyle yorgan ve yastıkları nasıl da çarçabuk kabartıp düzelttiği görülüyordu. Adamlar daha odalarına girmeden yatakları düzelterip dışarıya çıkmıştı bile. Babasına gelince, yine inadı tutmuştu ve kiracılarına göstermesi gereken saygıyı unutmuş görünüyordu. Adamları odalarına itip duruyordu, ta ki ortadaki adam sinirle ayağını yere vurup kendisini durduruncaya kadar. “Sözüm o ki,” diye başladı kiracı ve elini kaldırdı ve gözleriyle Gregor’un kız kardeşini ve annesini aradı, “bu evdeki ve ailedeki iğrenç koşulları göz önünde bulundurarak” –sözünün burasında kararlı bir şekilde yere tükürdü– “şu andan itibaren kira sözleşmesini fesh ediyorum. Doğal olarak burada oturduğum günler için tek kuruş bile ödemeyeceğim, tam tersine size karşı –inanın bana– çok da rahat bir şekilde sıralayacağım nedenlerle herhangi bir tazminat davası açıp açmamayı bile düşüneceğim.” Bunları söyledikten sonra sustu ve sanki bir şey bekliyormuş gibi önüne baktı. Gerçekten de diğer iki arkadaşı hemen: “Biz de derhal gidiyoruz,” dedi. Bunun üzerine ortadaki kiracı, kapının tokmağına asılıp açtı ve kapı büyük bir gürültüyle kapandı.

Babası elleriyle sağa sola tutunarak koltuğunun yanına geldi ve üzerine yığılıp kaldı; her zamanki akşam uykusuna uzanmak için hazırlanıyormuş gibiy-

di, ancak başını hızlı hızlı sallamasına bakılırsa hiç de uyumadığı anlaşıyordu. Gregor ise bütün bunlar olurken kiracıların kendisini fark ettiği yerde sessizce duruyordu. Planının başarısızlığa uğramasından duyduğu hayal kırıklığı ve uzun zamandır yemek yemesinden kaynaklanan güçsüzlük, hareket etmesini engelliyordu. Birkaç dakika içinde bütün ailenin üzerine geleceğinden emin, korkuyla bekliyordu. Annesinin titreyen parmakları arasındaki kemanın kucağından yere düşüp korkunç bir yankı yapan sesi bile korkutmadı kendisini.

“Sevgili anneciğim, sevgili babacığim,” diyen kız kardeşi söze başladığını göstermek için masaya vurdu, “bu böyle devam edemez. Belki siz farkında değilsiniz ama ben farkındayım. Şu yaratığın önünde ağabeyimin adını telaffuz etmek istemiyorum, bu nedenle tek bir şey diyeceğim: bundan kurtulmanın bir yolunu bulmalıyız. Biz insan olarak ona bakmak, ona tahammül etmek konusunda elimizden geleni yaptık, sanırım kimse bizi bu konuda en ufak bir şekilde suçlayamaz.”

“Bin kere haklı,” dedi babası kendi kendine. Hâlâ yeterince soluk alamayan annesi elini ağzına götürüp gözlerinde garip bir ifadeyle boğuk boğuk öksürmeye başladı.

Kız kardeşi annesinin yanına koşup alnını tuttu. Kız kardeşinin sözleri, babasının kafasında belli düşünceler uyandırmışa benziyordu, oturduğu yerde doğruldu, kiracıların akşam yemeğini yedikleri ve henüz toplanmamış masada, tabakların arasında

duran şapkasıyla oynuyor ve bu arada sessizce duran Gregor'a bakıyordu.

“Ondan kurtulmaya çalışmamız lazım,” dedi kız kardeşi babasına dönüp, çünkü annesi öksürmekten hiçbir şey duymuyordu, “bu ikinizin de ölümüne neden olacak, olacakları şimdiden görüyorum. İnsan bizim gibi bu kadar çok çalıştıktan sonra eve geldiğinde bir de böyle bir işkenceye katlanamaz doğrusu. Ben katlanamıyorum artık.” Ve öyle hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladı ki gözyaşları annesinin yüzüne düşüyor, annesi de bilinçsiz hareketlerle yüzünü siliyordu.

“Peki ama yavrum,” dedi babası dokunaklı bir sesle ve gözle görülür bir yumuşaklıkla, “ne yapmamız gerekiyor?”

Biraz önceki kararlılığının yerini alan, ağlarken kapıldığı çaresizlik duygusunu göstermek isteyen kız kardeşi omuzlarını silmekle yetindi.

“Bizi anlayabilse,” dedi babası soran bakışlarla; kız kardeşi ağlamasını kesmeden, eliyle böyle bir şeyin mümkün olmadığını işaret etti.

“Bizi anlayabilseydi,” diye tekrarlardı babası ve gözlerini kapayarak bunun asla mümkün olmayacağını söyleyen kızının sözlerine tümüyle katıldığını göstermeye çalıştı, “o zaman onunla bir anlaşma olabilirdi. Ama böyle...”

“Gitmek zorunda,” diye bağırdı kız kardeşi, “tek çıkar yol bu baba. Yapmak zorunda olduğun tek şey, onun Gregor olduğunu aklından çıkarman. Bizim asıl talihsizliğimiz bu kadar uzun bir süre buna inanmış olmamız. Fakat o nasıl Gregor olabilir ki? Eğer o Gre-

gor olsaydı, insanların böyle bir hayvanla bir arada yaşayamayacaklarını çoktan anlar ve kendi isteğiyle çekip giderdi. O zaman onsuz kalırdık, ama yaşamımıza devam eder ve onun anısını gururla korurduk. Fakat böyle, bu hayvan peşimizi bırakmıyor, kiracıları kaçırıyor, belli ki bütün evi ele geçirmek istiyor, bizi de sokağa atmak. Bak baba, bak,” diye bağırmaya başladı ansızın “yine başlıyor!” Ve Gregor’un hiç anlam veremediği bir korkuyla annesinin yanından ayrıldı. Gregor’un yakınında olmaktansa annesini feda etmek ister gibi, annesinin koltuğunu kendinden uzaklaştırdı ve babasının arkasına koştu, kızının davranışlarından telaşlanan babası ise ayağa kalktı ve onu korumak istercesine önüne geçip kollarını havaya kaldırdı.

Fakat Gregor herhangi birini, hele ki kız kardeşini korkutmayı aklından bile geçirmiyordu. Sadece odasına gitmek için geri dönmeye başlamıştı, ancak acı çektiği için zor dönüşlerde başını kaldırıp güç almak zorundaydı ve şimdi de başını birkaç kez kaldırıp yere vurduğundan insanı ürküten bir manzara çıkmıştı ortaya. Durup etrafına bakındı. Kötü bir niyeti olmadığı anlaşılmış gibiydi; bir an için korkuya kapılmışlardı. Şimdi ise hepsi suskun ve acıyarak ona bakıyorlardı. Annesi bacakları gergin ve birbirine yapışmış bir vaziyette koltuğunda oturuyor, gözleri yorgunluktan neredeyse kapanıyordu; babası ve kız kardeşi yan yana oturuyorlardı, kız kardeşi kolunu babasının boynuna dolamıştı.

“Belki şimdi artık dönebilirim” diye geçirdi aklından Gregor ve tekrar işe koyuldu. Zorlandığı için sesli

sesli solumasını engelleyemiyor, ikide bir dinlenmek zorunda kalıyordu. Ayrıca kimse de onu sıkıştırmıyordu, kendi haline bırakılmıştı. Dönmeyi tamamlayınca hemen dosdoğru odasına yöneldi. Odasından ne kadar uzaklaşmış olduğuna hayret etti ve o kadar güçsüz olmasına rağmen aynı yolu kısa bir süre önce farkında olmadan nasıl geldiğini anlayamadı. Odasına gitmekten başka bir şey düşünmediğinden ailesinin kendisini rahatsız edecek tek bir kelime etmediğine ve seslenmediğine dikkat etmedi bile. Ancak odasının kapısına geldiğinde boynu kasıldığı için başını biraz çevirdi ve arkasında hiçbir şeyin değişmediğini gördü, sadece kız kardeşi kalkmıştı. Son olarak bakışları artık çoktan uyumuş olan annesine takıldı.

Odasına henüz girmişti ki kapısı arkadan aceleyle kapatıldı, sürgülendi ve kilitlendi. Gregor arkasından gelen büyük gürültüden öyle korktu ki bacakları büküldü. O kadar acele davranan kişi, kız kardeşiydi. Orada hazır durmuş ve beklemişti, Gregor onun geldiğini duymamıştı, anahtarı kilidin içinde çevirirken anne ve babasına dönüp “Nihayet!” diye bağırırmıştı.

“Peki şimdi ne olacak?” diye sordu Gregor kendi kendine ve karanlıkta etrafına bakındı. Çok geçmeden artık hiç hareket edemediğini fark etti. Buna şaşmadı, daha çok şimdiye kadar bu zayıf bacaklarıyla hareket edebilmesi şaşırtıcıydı. Üstelik şimdi kendisini her zamankinden daha rahat hissediyordu. Gerçi bütün bedeni ağrıyordu, ancak bu ağrılar git-tikçe azalıyormuş ve sonunda tamamen geçecekmiş gibiydi. Sırtındaki çürümüş elmayı ve yumuşak toz-

larla kaplanmış iltihaplı çevresini neredeyse artık hissetmiyordu bile. Ailesini düşündüğünde içi sevgiyle doluyor ve duygulanıyordu. Kız kardeşinden daha da kararlı bir şekilde, yok olması gerektiğine inanıyordu. Kulenin saati sabahın üçünü vuruncaya kadar böyle boş ve huzur içinde düşüncelerle geçirdi zamanını. Pencereden ortalığın ağarmaya başladığını da gördü. Derken başı kendiliğinden düştü ve burun deliklerinden son nefesini verdi.

Sabahın erken saatinde gündelikçi kadın geldiğinde –bütün enerjisi ve aceleciliğiyle birçok defa kendisine tembih edilmesine rağmen kapıları öyle çarpardı ki onun gelişiyle uyumak mümkün olmazdı–, ve her gün olduğu gibi Gregor’un odasına kısa bir ziyaret yaptığında önce olağandışı bir şey fark etmedi. Kendi kendine Gregor’un orada öyle kasten hareketsiz yattığını ve kırılmış rolü oynadığını düşündü; çünkü onun aklından her şeyi beklerdi. O sırada elinde olan uzun süpürgeyle Gregor’u gıdıklamaya çalıştı. Bunda da başarılı olamayınca öfkелendi ve Gregor’u dürtmeye başladı, ancak hiçbir direnmeyle karşılaşmadan onu yerinden oynatabildiğinde dikkat kesildi. Çok geçmeden durumu kavrayınca gözleri fal taşı gibi açıldı, kendi kendine ıslık çaldı, fakat fazla oyalanmadı, yatak odasının kapısını açtı ve karanlığın içine doğru yüksek sesle bağırdı. “Bakın şuna gebermiş; işte orada yatıyor, tamamen gebermiş!”

Samsa çifti yataklarında doğrulup oturdular ve gündelikçi kadının ne söylediğini anlamadan önce onun yarattığı korkuyu yenmeye çalıştılar. Sonrasında

ise Bay ve Bayan Samsa her biri kendi yattığı taraftan aceleyle fırladı, Bay Samsa battaniyeyi omzuna aldı, Bayan Samsa ise geceliğiyle çıktı; bu şekilde Gregor'un odasına geldiler. Bu arada kiracıların gelişinden bu yana Grete'nin uyuduğu oturma odasının kapısı da açılmıştı; Grete tamamen giyinikti, sanki hiç uyumamıştı, solgun yüzü de bunu kanıtlıyor gibiydi. "Öldü mü?" dedi Bayan Samsa ve soran gözlerle gündelikçi kadına baktı, oysa kendisi de her şeyi kontrol edebilir ve hatta etmeden de anlayabilirdi. "Öyle olduğunu sanıyorum," dedi gündelikçi kadın ve kanıtlamak için Gregor'un ölü bedenini süpürgeyle bir parça yana itti. Bayan Samsa süpürgeyi tutmak istiyormuş gibi bir hareket yaptı fakat tutmadı. "Şimdi," dedi Bay Samsa "Tanrıya şükredebiliriz artık." Istavroz çıkardı, üç kadın da aynısını yaptı. Gözünü bir an bile Gregor'un ölüsünden ayırmayan Grete: "Bakın, ne kadar da zayıflamış. Uzun zamandır hiçbir şey yemiyordu. Yemekler önüne koyulduğu gibi geri alınıyordu." Gerçekten de bedeni dümdüz ve kupkuru olmuştu, bacaklarının üzerinde durmadığından ve insanın dikkatini çekecek başka bir şey kalmadığından bu durum açıkça görülüyordu.

"Gel Grete, birazcık bizim yanımıza," dedi Bayan Samsa hüznü bir gülümsemeyle ve Grete geri dönüp Gregor'un ölüsüne bakarak anne ve babasının ardından yatak odasına gitti. Gündelikçi kadın kapıyı kapatıp pencereyi sonuna kadar açtı. Sabahın erken saati olmasına rağmen, temiz hava biraz ılımanlaşmıştı. Henüz Mart ayının sonuydu.

Üç kiracı bey odalarından çıkmışlar, şaşkınlıkla etraflarına bakıp kahvaltılarını arıyorlardı; onları düşünen olmamıştı. “Kahvaltı nerede kaldı?” diye sordu ortadaki kiracı asık bir suratla gündelikçi kadına. Kadın ise parmağını dudaklarına götürerek susmalarını işaret etti, sessizce ve çabucak Gregor’un odasına gelmelerini söyledi. Adamlar geldiler de, elleri biraz aşınmış ceketlerinin cebinde, artık iyice aydınlanmış odada Gregor’un ölüsü etrafında dikildiler.

Tam o anda yatak odasının kapısı açıldı; üzerinde üniforması, Bay Samsa göründü, bir kolunda eşi, diğer kolunda kızı vardı. Üçü de biraz ağlamış gibiydi; Grete arada bir yüzünü babasının koluna yaslıyordu.

“Derhal evimi terk edin!” dedi Bay Samsa, kadınları kolundan bırakmadan ve kapıyı gösterdi. “Ne demek istiyorsunuz?” diye sordu ortadaki kiracı, biraz şaşkın ve tatlı bir şekilde gülümseyerek. Diğer iki kiracı onun arkasında kendilerinin lehine sonuçlanacak bir kavgayı sevinç içinde beklercesine durmadan ellerini ovuşturuyorlardı. “Ne diyorsam onu kastediyorum,” diye cevap verdi Bay Samsa ve karısı ile kızı kolunda, dosdoğru kiracının üzerine doğru yürüdü. Kiracı ise sesini çıkarmadan orada öylece duruyor ve her şeyi kafasında yeniden toparlıyormuş gibi yere bakıyordu. “O halde biz de gideriz,” dedi ve birdenbire takındığı alçakgönüllü bir tavırla Bay Samsa’dan kararını yeniden onaylamasını bekliyormuş gibi başını kaldırıp ona baktı. Bay Samsa ise sadece kocaman gözlerini birkaç defa evet anlamında kırpıttı. Bunun üzerine kiracı hemen büyük adımlarla oturma odasına geçti;

diğer arkadaşları ise bir süredir ellerini ovuşturmaktan vazgeçip sakince onları dinliyorlardı ve Bay Samsa onlardan önce gelip liderleriyle aralarına girer endişesiyle acele acele arkadaşlarının arkasından gittiler. Adamlar oturma odasındaki askıdan şapkalarını aldılar, bastonluktan bastonlarını çıkardılar, sessizce selam verip evden ayrıldılar. Bay Samsa yersiz olduğu belli bir kuşkuyla karısı ve kızını alıp kapı önüne çıktı; parmaklıklara yaslanarak üç kiracının ağır ağır ama duraklamadan uzun merdivenlerden inmelerini, her katta merdiven sahanlığında kaybolup birkaç dakika sonra yine ortaya çıkmalarını izledi; onlar gözden kayboldukça Samsa ailesinin ilgisi de azalıyordu ve bir kasap çırağı, başında sepeti, gururlu bir edayla kiracıların yanından geçip yukarı çıkarken Bay Samsa da eşi ve kızıyla birlikte parmaklıktan ayrıldı ve hepsi birden hafiflemiş bir halde evlerine döndüler.

Samsa ailesi bu günü dinlenerek ve gezintiye çıkarak geçirmeye karar verdi; işlerine bu şekilde ara vermeyi hak ettikleri gibi, buna şiddetle ihtiyaçları da vardı. Ve üçü de masaya oturup birer özür mektubu yazmaya başladılar, Bay Samsa müdürüne, Bayan Samsa işverene, Grete de patronuna. Onlar bununla meşgul iken gündelikçi kadın gideceğini haber vermek için içeri girdi, çünkü sabah işini bitirmişti. Üçü de oldukları yerden kadına bakmadan başlarını sallamakla yetindi, ama kadın gitmeyince öfkeyle başlarını kaldırdılar. “Ne var?” diye sordu Bay Samsa. Gündelikçi kadın sanki müjde verecekmiş de iyice sorulmasını bekliyormuş gibi gülümseyerek kapıda bekliyordu. Şapkasının

üzerinde nerdeyse dimdik duran ve işe girdiğinden beri Bay Samsa'nın sinirine dokunan devekuşu tüyü her bir yöne sallanıyordu. “Bir şey mi diyecektiniz?” diye sordu, gündelikçi kadının evde en çok saygı duyduğu kişi olan Bayan Samsa. “Evet,” diye cevap verdi kadın ve neşeli bir şekilde gülmekten konuşmasına devam edemedi önce “içerdeki şeyden nasıl kurtulacağınızı düşünmenize gerek yok. Ben hallettim bile,” dedi. Bayan Samsa ve Grete yazmaya devam etmek ister gibi mektuplarının üzerine eğildiler; gündelikçi kadının her şeyi ayrıntısıyla anlatmaya başlayacağını sezen Bay Samsa elini kararlı bir şekilde uzatarak bunu engelledi. Uzatmaması gerektiğini anlayan kadın, birden acelesi olduğunu anımsadı, kırıldığını belli ederek “Herkesi iyi günler,” dedi, sert bir şekilde döndü ve kapıyı hızla çarparak çıkıp gitti.

“Akşamleyin işine son verilecek,” dedi Bay Samsa, ancak ne karısından ne de kızından bir cevap geldi, çünkü henüz elde ettikleri huzuru gündelikçi kadın kaçırmışa benziyordu. Ayağa kalkıp pencerenin yanına gittiler ve birbirlerine sarılarak öylece durdular. Bay Samsa oturduğu yerden koltuğunu onlara doğru çevirdi ve bir süre sessizce onları seyretti. Sonra şöyle seslendi: “Haydi gelin buraya. Olanları unutun, benimle ilgilenin.” Bunun üzerine kadınlar hemen onun yanına koştular, ona sarıldılar ve çabucak mektuplarını bitirdiler.

Daha sonra aylardan beri ilk kez üçü birlikte evden çıkıp tramvayla kent dışına gittiler. Sadece üçünün olduğu vagonun içine güneşin sıcaklığı dolmuştu.

Oturdukları yerde arkalarına yaslanarak gelecekle ilgili planlarından konuştular ve konuştukça da geleceklerinin hiç de kötü görünmediğini anladılar, çünkü üçünün de o güne kadar birbirine sormadığı işleri gayet iyiydi ve özellikle de gelecek için çok şey vaat ediyordu. Kuşkusuz şu an durumlarını düzeltmenin en kolay yolu evlerini değiştirmektir; daha küçük, daha ucuz, fakat daha iyi bir semtte ve bir zamanlar Gregor'un seçtiği ve şimdi oturduklarından daha kullanışlı bir eve taşınabilirlerdi. Kendi aralarında böyle sohbet ederlerken Bay ve Bayan Samsa, ikisi de hemen hemen aynı anda, gittikçe canlanan kızlarının son zamanlarda yaşanan ve yanaklarını solduran onca üzüntüye rağmen nasıl da güzelleşip serpildiğini fark ettiler. Daha da sessizleşerek, neredeyse farkında olmadan bakışlarıyla konuşarak, kızları için iyi bir eş bulmanın zamanının geldiğini düşündüler. Ve son durağa gelince herkesten önce Grete ayağa kalkıp körpe bedeniyle gerindiğinde, yeni düşlerinin ve güzel planlarının gerçekleşeceğinden emindiler.

MODERN KLASİKLER DİZİSİ'NİN DİĞER KİTAPLARI

1. SİNEKLERİN TANRISI
2. BİLİNMEYEN ADANIN ÖYKÜSÜ
3. OTOMATİK PORTAKAL
4. CASUS
5. KORKU VADİSİ
6. VAHŞETİN ÇAĞRISI
7. AFORİZMALAR
8. KOPYALANMIŞ ADAM
9. DÖRT OYUN
10. BEYAZ DIŞ
11. ÜÇ ÖRNEK ÖYKÜ VE BİR ÖNSÖZ
12. DÖRTLERİN YEMİNİ
13. A.B.D. / 42. ENLEM
14. ÜÇ BÜYÜK USTA
15. KENDİLERİYLE SAVAŞANLAR
16. ODA MÜZİĞİ - BÜTÜN ŞİİRLERİ
17. KÜSKÜN KAHVENİN TÜRKÜSÜ
18. KENDİ HAYATININ ŞİİRİNİ YAZANLAR
19. BAHÇEDE EĞLENCE
20. A.B.D. / 1919
21. SATRANÇ
22. BİLİNMEYEN BİR KADININ MEKTUBU
23. DEMİR ÖKÇE
24. MOZART VE DEYYUSLAR
25. ÇOCUKSU BİR ŞEY
26. DÖNÜŞÜM
27. KULE
28. ERMİŞ
29. ALTIN GÖZDE YANSIMALAR
30. BİR YAZARIN GÜNLÜĞÜ
31. DENİZ KURDU
32. KUM VE KÖPÜK
33. HUCKLEBERRY FINN'İN MACERALARI
34. MARTI
35. VANYA DAYI
36. BİR HANIMEFENDİNİN PORTRESİ
37. ÇOCUKLUĞUM
38. MARTIN EDEN
39. AYAKTAKIMI ARASINDA
40. BÜTÜN ŞİİRLERİNDEN SEÇMELER
41. BİR ELİN SESİ VAR
42. YIRMI AŞK ŞİİRİ VE UMUTSUZ BİR ŞARKI
43. ŞATO
44. YILDIZ GEZGİNİ
45. MECZUP
46. KÜÇÜK BURJUVALAR
47. GENÇ BİR DOKTORUN ANILARI
48. GİTANJALI - İLÂHİLER
49. DAVA
50. BEN, CLAUDIUS
51. ELLERİN ZAMANLARLA DOLU
52. BİR KADININ YAŞAMINDAN YIRMI DÖRT SAAT
53. DENİZ FENERİ
54. PİRAMİT
55. KARMAŞIK DUYGULAR
56. GOG (I-II)
57. KORKU
58. ÖLÜMCÜL YUMURTALAR
59. ÇATAL DİL
60. EKMEĞİMİ KAZANIRKEN
61. YAKICI SIR
62. DR. JEKYL İLE BAY HYDE
63. MUHTEŞEM GATSBY
64. KÖPEK KALBI
65. GÖMÜLÜ ŞAMDAN
66. OLAĞANÜSTÜ BİR GECE
67. GEZGİN
68. BENİM ÜNİVERSİTELERİM
69. MÜREBBİYE
70. TANRI CLAUDIUS
71. ÜÇ KIZ KARDEŞ
72. AY'A YOLCULUK
73. DOKTOR HASTALANDI
74. TOM SAWYER'İN MACERALARI
75. FELİCE'YE MEKTUPLAR
76. VIŞNE BAHÇESİ
77. BOYALI PEÇE
78. FENİÇKA
79. SERBEST DÜŞÜŞ
80. CEZA KOLONİSİNDE VE DİĞER ÖYKÜLER

81. AMERİKA
82. BABAYA MEKTUP
83. ARAYIŞLAR
84. DALGALAR
85. İNGİLİZ VE AMERİKAN
EDEBİYATINDA KISA ÖYKÜNÜN
BÜYÜK USTALARI
86. ERMIŞIN BAĞÇESI
87. AMOK KAŞUCUSU
88. CLARISSA
89. DEFINE ADASI
90. BİR ÇÖKÜŞÜN ÖYKÜSÜ
91. ANNE FRANK'IN HATIRA DEFTERİ
92. DOKTOR OX'UN DENEYİ
93. YALNIZ BİR AVCIDIR YÜREK
94. 80 GÜNDE DÜNYA GEZİSİ
95. İNSANIN ESARETİ
96. MUTLU PRENS
97. ALİCE HARİKALAR DİYARINDA
98. AY IŞIĞI SOKAĞI
99. PINOKYO
100. DOKTOR MOREAU'NUN ADASI
101. DUVARCI USTASI DON GESUALDO
102. ALTINCI KOĞUŞ
103. LORD JIM
104. MECBURİYET
105. ARTAMONOVLAR
106. GÖRÜNÜR KARANLIK
107. ZAMAN MAKİNESİ
108. OTTILAYA VE AİLEYE MEKTUPLAR
109. RUTH
110. ZACHARIUS USTA
111. BİR KUZAY MACERASI
112. GEÇMİŞE YOLCULUK
113. LEONARDO'NUN YAHUDA'SI
114. USTA VE MARGARİTA
115. ÜÇ YIL
116. KIZIL
117. BİR SAFDİLİN HATIRA
DEFTERİ
118. KIRIK KANATLAR
119. LYON'DA DÜĞÜN
120. RAHEL TANRI'YLA
HESAPLAŞIYOR
121. ŞEYTAN'IN GÜNLÜĞÜ

122. PATLAYAN
KUYRUKLUYILDIZLAR /
EKSPRESYONİST ÖYKÜLER
123. CEBERUT MARTİN
124. ŞEYTAN TOZU
125. BOZKIR
126. OZ BÜYÜCÜSÜ
127. ÂDFM'NDFN ÖNCE
128. İSTANBUL TRENI
129. ATEŞ YAKMAK
130. YAHUDA İSKARİOT
131. HOMEROS'UN KIZI
132. MESELENİN ÖZÜ
133. YELKOVANSIZ SAAT
134. HAYATIM,
135. KIZIL KAHKAHA
136. DÜNYALAR SAVAŞI
137. PETER PAN
138. UYANIŞ
139. SCANAVAR
140. İNSANLIĞIN YILDIZININ
YÜKSELDİĞİ ANLAR
141. DENİZLER ALTINDA YİRMİ BİN
FERSAH

MODERN KLASİKLER Dizisi - 26

İlk kez 1915'te *Die Weissen Blätter* adlı aylık dergide yayımlanan *Dönüşüm*, Kafka'nın en uzun ve en tanınmış öyküsüdür ve yayımlanmasının üzerinden nerdeyse bir asır geçmesine rağmen hâlâ tüm dünyada en çok okunan kitaplar arasındadır.

17 Ekim 1912'de Felice Bauer'e gönderdiği mektupta Kafka, *Amerika* romanı üzerinde çalıştığını, ilerleyemediğini görünce sıkıldığını ve yataktan kalkamaz hale geldiğini, bu nedenle bir öykü yazarak ara vermek istediğini yazar. *Dönüşüm* işte böyle ortaya çıkar.

Kumaş pazarlamacısı olan Gregor Samsa'nın uykusundan kocaman bir böceğe dönüşerek uyanmasıyla başlayan *Dönüşüm*, giderek gerçeklikle kurmacanın sınırlarını zorlayan müthiş bir anlatıma dönüşür.

FRANZ KAFKA (1883-1924) Çek asıllı Yahudi bir ailenin çocuğu olan Franz Kafka 1883'te Prag'da doğmuş ve büyümüştür. Birinci Dünya Savaşı'nı, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun çöküşünü yaşamıştır. Yoksul, taşralı Çek bir aileden gelen babası Prag'a yerleşir, çok çalışarak zamanla büyük bir servetin sahibi olur. Annesi ise aydın ve varlıklı bir Alman Musevi'sidir. Babası, Kafka için pek çok şeyin ölçütü olmuş ve yaşamı boyunca ona karşı kendisini güçsüz ve ezik hissetmiştir. Genç yaştaki yazma içgüdüsüne rağmen, geçimini sağlayabileceği bir meslek için hukuk tahsili yapar.

Felice Bauer'le nişanını bozduktan sonra Milena Jesenska ile nişanlanır, ancak evlilik mi yazarlık mı henüz karar verememişken vereme yakalandığını öğrenince evlenmekten vazgeçer. Etkilendiği yazarlar Charles Dickens, Dostoyevski ve Flaubert'dir.

Taşrada Düşün Hazırlıkları, Bir Savaşın Tasviri, Babaya Mektup, Dönüşüm, Yargı, Amerika, Dava, Ceza Sömürgesi, Şato, Aforizmalar, günceler, mektuplar ve diğer öyküleriyle Kafka, gelmiş geçmiş tüm zamanların yarattığı toplumsal mekanizmaların sonucu olan yalnızlığı, anlamsızlığı eşsiz bir üslupla betimlemiştir.

BÜTÜN ESERLERİ - 2

6 TL